

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาศัยกรอบการอ้างอิงที่ได้มาจากแนวคิด ทฤษฎีและวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. การอ่าน

- 1.1 ความหมายของการอ่าน
- 1.2 ความสำคัญของการอ่าน
- 1.3 วัตถุประสงค์ในการอ่าน
- 1.4 องค์ประกอบของการอ่าน
- 1.5 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนอ่าน
- 1.6 ขั้นตอนการสอนอ่าน
- 1.7 องค์ประกอบที่ควรคำนึงในการสอนอ่าน
- 1.8 หลักการสอนอ่าน

2. ความเข้าใจในการอ่าน

- 2.1 ความหมายของความเข้าใจในการอ่าน
- 2.2 ระดับความเข้าใจในการอ่าน
- 2.3 เกณฑ์การพิจารณาความยากง่ายของบทอ่าน
- 2.4 การวัดและประเมินผลความเข้าใจในการอ่าน

3. การสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท

- 3.1 ความหมายของการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท
- 3.2 ขั้นตอนการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท
- 3.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท

4. เจตคติ

- 4.1 ความหมายของเจตคติ
- 4.2 องค์ประกอบของเจตคติ
- 4.3 เครื่องมือการวัดเจตคติ
- 4.4 วิธีของลิเคิร์ต

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การอ่าน

ความหมายของการอ่าน

นักการศึกษาหลายคนได้ให้ความหมายของการอ่าน ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542, หน้า 1) กล่าวว่า การอ่านเป็นความสามารถ ของมนุษย์ที่ เข้าใจการสื่อความหมายของสัญลักษณ์ต่าง ๆ เข้าใจในเนื้อเรื่องและแนวความคิดจากสิ่งที่อ่านไม่ว่า จะเป็นจดหมาย หนังสือ บทความต่าง ๆ หรือจากภาพยนตร์ โทรทัศน์ วิทยุทัศน์ สิ่งที่ปรากฏบน จอคอมพิวเตอร์ สัญลักษณ์ เครื่องหมายจราจร ที่ปรากฏบนท้องถนน รูปภาพ โฆษณาต่าง ๆ ภาพวาด ภาพเขียน แผนที่ แผนที่ และ การแสดงท่าทางต่าง ๆ เป็นต้น

นภาพรณ อัจฉริยะกุล และรุ่งนภา พิตรปริษา (2537, หน้า 342) ได้กล่าวไว้ว่า การอ่าน คือ ความสามารถในการรับสารที่ผ่านสื่อต่าง ๆ เข้าใจสาร ตีความได้ถูกต้องและสามารถสื่อสารได้ กล่าวสรุปได้ว่า ความหมายของการอ่านของนักนิเทศศาสตร์ หรือนักสื่อสารมวลชน คือ การที่ มนุษย์สามารถรับสารที่ผ่านสื่อต่าง ๆ ได้ เช่น สื่อการเขียน สื่อการพูด สื่อสัญลักษณ์ การใช้ภาษา ท่าทาง สัญลักษณ์จราจรต่าง ๆ การส่งสารด้วยคว้นของคนในสมัยโบราณ หรืออาจมีแต่การเคลื่อนไหว ของร่างกาย ภาพเขียน ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็นสื่อหรือช่องทาง ที่ทำให้ผู้รับสารสามารถตีความ และ ทำความเข้าใจในสารที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อสารได้

สมพร มั่นตะสูตร แห่งพิพัฒน์ (2534, หน้า 8) ได้ให้คำจำกัดความของการอ่านว่า เป็น การรับรู้ความหมายจากถ้อยคำที่ตีพิมพ์ อยู่ในสิ่งพิมพ์หรือหนังสือ โดยผู้อ่านรับรู้ว่ ผู้เขียนได้ส่ง สารอะไรมายังผู้อ่าน ทั้งในด้านความคิด ความรู้ ความหมาย ความสัมพันธ์กับสิ่งอื่นว่าผู้เขียนตั้งใจ จะแสดงความคิดอย่างไร มีความหมายว่าอะไร เกี่ยวข้องถึงอะไรบ้าง ลำดับขั้นของการอ่านจะ เริ่มต้นตั้งแต่การทำความเข้าใจใน ถ้อยคำแต่ละคำ กลุ่มคำแต่ละกลุ่ม และเรื่องราวแต่ละเรื่องราว ที่เรียงรายต่อเนื่องกันอยู่ในย่อหน้าหนึ่ง หรือในตอนหนึ่ง หรือในเรื่องหนึ่ง ซึ่งผู้อ่านต้องทำ ความเข้าใจไปที่ละตอนเป็นลำดับ

สมบัติ ตัญตรัยรัตน์ (2543) ได้สรุปความหมายของการอ่านไว้สอดคล้องกับ Lapp and Flood (1983 อ้างถึงใน สุนนทา มั่นเศรษฐวิทย์, 2540) ว่าการอ่าน หมายถึง กระบวนการที่บุคคล แปลสัญลักษณ์ทางภาษา ได้แก่ ตัวอักษรมาเป็นคำพูดเพื่อสื่อความเข้าใจ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

สัมผัส รับรู้ เข้าใจและนำไปใช้ ซึ่ง Lapp and Flood ได้แยกระดับของกระบวนการอ่านไว้ 3 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 การรับรู้ตัวอักษร คำ ประโยคและข้อความ

ระดับที่ 2 การแปลความหมายของคำ ประโยคและข้อความ

ระดับที่ 3 การทำความเข้าใจกับข้อมูลที่ได้อ่านโดยใช้ประโยคเดิมหรือความรู้เดิมช่วยในการตัดสินใจ

สำหรับ ปิยลักษณ์ พฤกษ์วัน (2541) กล่าวว่า การอ่านจะต้องประกอบไปด้วยความหมาย 3 ประการ รวมกัน จะขาดความหมายใดความหมายหนึ่งมิได้ คือ

1. การอ่าน คือ การถ่ายทอดตัวหนังสืออักษรเป็นเสียง
2. การอ่าน คือ การเข้าใจความหมายของภาษาที่เป็นตัวอักษร
3. การอ่าน คือ การใช้ความคิดเพื่อทำความเข้าใจกับความคิดของผู้เขียน

พัฒน์ น้อยแสงศรี (2542, หน้า 24) และสุภัทรา อักษรนุเคราะห์ (2532, หน้า 50)

มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การอ่านเป็นทักษะที่ย่างยากซับซ้อน ทั้งนี้เพราะการอ่านเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิดและความสามารถ เพื่อทำความเข้าใจสารที่ผู้อ่านและผู้เขียนสื่อซึ่งจะต้องสื่อความหมายซึ่งกันและกัน โดยใช้ข้อความเป็นสื่อ ดังนั้นผู้อ่านจะต้องใช้ความสามารถในการเข้าใจความหมายหลายองค์ประกอบทางภาษา ซึ่งรวมกันเข้าเป็นสิ่งที่มีความหมาย และผู้อ่านจะต้องตั้งสมมุติฐานได้ คาดเดาความหมายในสิ่งที่อ่านและสื่อความหมายได้

Bamman (1988, p. 157) กล่าวว่า ผู้ที่ไม่สามารถอ่านได้เรียกว่า ผู้ไม่รู้หนังสือ (Illiterate, Unlettered) ความสามารถในการอ่านเป็นทักษะขั้นพื้นฐานที่สำคัญ และจำเป็นในการทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยเฉพาะในสังคมอุตสาหกรรมที่ใช้การอ่านเป็นเครื่องถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ทางวัฒนธรรมและอารยธรรมจากบรรพบุรุษมาสู่ชนรุ่นหลัง การตีความจากการอ่านเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ จึงมีความจำเป็นสำหรับมนุษย์เพราะการอ่าน คือ การตีความจากตัวหนังสือที่พิมพ์หรือเขียนขึ้นมาเป็นเครื่องมือพื้นฐานของการศึกษา และเป็นทักษะอย่างหนึ่งที่สำคัญมากในชีวิตประจำวันของเราเพราะเราอยู่ในโลกของการพิมพ์ การอ่านจะทำให้เราได้แนวความคิดใหม่ ๆ ได้รับข่าวสารข้อมูลที่ก่อให้เกิดความคิดกว้างขวาง นอกจากนั้นยังก่อให้เกิดความเพลิดเพลินใจเป็นส่วนตัวอีกด้วย การอ่านเป็นการขยายความสนใจให้มากขึ้น การที่คนเราสามารถอ่านได้จึงเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างไปจากสัตว์นั่นเอง

จากความหมายของการอ่านดังที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การอ่าน คือ กระบวนการแปลความหมายจากตัวอักษรหรือสัญลักษณ์ที่ผู้เขียนตั้งใจที่จะสื่อความหมาย สิ่งที่สำคัญคือ ผู้อ่านจะต้องใช้ความรู้พื้นฐานเดิมที่มีอยู่ ประกอบกับกระบวนการคิด ความรู้ทางภาษา

ในการตีความหมายจากสิ่งที่อ่าน เพื่อให้เข้าใจความหมาย เข้าใจจุดประสงค์ของผู้เขียนว่าต้องการสื่อความหมายอย่างไร

ความสำคัญของการอ่าน

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542, หน้า 3) กล่าวว่า การอ่านมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ตั้งแต่เล็กจนโต การอ่านมีความสำคัญต่อการพัฒนาอาชีพและการศึกษาการเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนการสอน นักเรียน นักศึกษาจะสามารถเล่าเรียน ได้เก่งจนประสบผลสำเร็จเป็นอย่างดี ครูอาจารย์ จำเป็นจะต้องอ่านเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถอยู่ตลอดเวลา การอ่านเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องฝึกให้มีความชำนาญ เพื่อจะได้สะสมประสบการณ์ทำให้เกิดความคิดกว้างขวางและเข้าใจในเรื่องที่อ่านได้อย่างรวดเร็ว

มานพ ศรีเทียม (2543, หน้า 46) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาคนในทศวรรษนี้ เพราะว่าโลกการศึกษามีได้จำกัดอยู่แต่ภายในห้องเรียน ทั้งยังมีสื่อการอ่านที่หลากหลายให้เลือกทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ที่เราคุ้นเคยไปจนถึงอิเล็กทรอนิกส์ที่เราเรียกว่า อินเทอร์เน็ต หากคนเราไม่อ่านหนังสือก็ยากที่จะพัฒนาสติปัญญาและความรู้ได้ นักอ่านที่ดีจะมีภูมิคุ้มกันการครอบงำทางปัญญาได้เป็นอย่างดี รู้เท่าทันคนและสามารถแก้ปัญหาได้

สุพรรณิ วราทร (2545, หน้า 5) กล่าวถึงความสำคัญของการอ่านว่า การอ่านเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นสำหรับทุกคน สามารถอ่านวัยประ โยชน์แก่ผู้อ่านทุกเพศ ทุกวัยและทุกระดับ ในทุกขอบเขต ตั้งแต่การดำเนินชีวิตประจำวัน การศึกษาหาความรู้ การปฏิบัติงานตลอดถึง การพักผ่อนหย่อนใจ การเสริมสร้างประสบการณ์และความคิด ด้วยเหตุนี้ การอ่านจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อบุคคล และสังคมและมีการดำเนินการต่าง ๆ ในระดับชาติและระดับสากลเพื่อให้บุคคลมีความสามารถในการอ่าน

จากความสำคัญของการอ่านดังที่ได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การอ่านมีความสำคัญมาก เพราะเป็นทักษะที่มีประโยชน์แก่มนุษย์ ในด้านการศึกษาหาความรู้ การปฏิบัติงาน ตลอดจนการพักผ่อนหย่อนใจ และทุกคนจำเป็นจะต้องอ่านเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถอยู่ตลอดเวลา เพื่อพัฒนาสติปัญญา รู้เท่าทันผู้อื่นและสามารถแก้ปัญหาได้

วัตถุประสงค์ในการอ่าน

วัตถุประสงค์ของการอ่าน หมายความว่า ทำไมคนเราจึงต้องอ่านหรือคนเราต้องการอ่านหนังสือเพราะอะไรซึ่งแต่ละคนจะมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันโดย ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2542, หน้า 23) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการอ่านพอสรุปได้ ดังนี้

1. อ่านเพื่ออยากรู้อยากเห็นและรู้ข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ (Information) อันเป็นความต้องการตามธรรมชาติของมนุษย์

2. อ่านเพื่อแก้ปัญหา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับคำศัพท์ ต้องการรู้ความหมาย การอ่านออกเสียง การเขียนตัวสะกดการันต์ที่ถูกต้อง ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพและรับประทานอาหารสำหรับคนป่วยที่มีโรคประจำตัว ปัญหาเกี่ยวกับ ครอบครัว บุคลิกภาพ ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและปัญหาเกี่ยวกับการทำนิติกรรมต่าง ๆ

3. อ่านเพื่อความรู้และเพื่อการศึกษา เป็นการอ่านในขณะที่กำลังศึกษาเล่าเรียนอยู่

4. การอ่านเพื่อค้นคว้าและวิจัย (Research) เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาเล่าเรียน หรือเพื่อประโยชน์ด้านความก้าวหน้าทางวิชาการและเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ เป็นต้น

5. อ่านเพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพ

6. อ่านเพื่อรักษาสุขภาพเมื่อเป็นโรคต่าง ๆ ควรจะรักษาตัวอย่างไร

7. อ่านเพื่อปรับปรุงงานอาชีพ

8. การอ่านเพื่อให้เกิดความเพลิดเพลิน เป็นการหาความสนุกสนานเพลิดเพลินโดยไม่ต้องไปดูภาพยนตร์ ละคร โทรทัศน์ ฯลฯ

9. อ่านเพื่อแก้เหงาหรืออ่านเพื่อฆ่าเวลา

10. อ่านเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น อ่านฉลากยา อ่านรายละเอียดว่ารับประทานอาหารก่อนรับประทานยา หรือรับประทานยาก่อนรับประทานอาหาร อ่านคำโฆษณาอ่านป้ายเครื่องหมายต่าง ๆ คำอธิบายต่าง ๆ อ่านทิศทางที่จะเดินทาง อ่านคู่มือเพื่อจะศึกษาคำอธิบายวิธีใช้ อุปกรณ์ต่าง ๆ หรือประกอบอุปกรณ์ต่าง ๆ

ภุริภัทร ทิศ (2543, หน้า 11) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการอ่านพอสรุปได้ดังนี้

1. อ่านเพื่อแสวงหาความบันเทิง ความสนุกสนานเบิกบาน พักผ่อนหย่อนใจ

2. อ่านเพื่อแสวงหาความรู้

3. อ่านเพื่อแสวงหาความคิด

4. อ่านเพื่อปรับปรุงคุณภาพ

องค์ประกอบของการอ่าน

องค์ประกอบของการอ่านที่เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่จะนำไปสู่การรับรู้ การเรียนรู้ ความเข้าใจในสารที่ส่งมาจากผู้เขียน

Cunningham and Moore (1993) ได้สรุปองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการอ่านเพื่อความเข้าใจไว้ 3 ประการ คือ คุณลักษณะของผู้อ่าน ลักษณะของเนื้อหาที่อ่าน พลวัตทางสังคม เช่น บรรทัดฐาน ทางวัฒนธรรม และรูปแบบการสอน

Conley (1995) ได้จำแนกองค์ประกอบของการอ่านเพื่อความเข้าใจเป็น 3 องค์ประกอบใหญ่ ๆ คือ ตัวผู้อ่าน หมายถึง พื้นความรู้เดิมของผู้อ่าน รวมไปถึงความสามารถของผู้อ่าน

ในการใช้กลวิธีในการอ่าน สิ่งที่ย่ออ่าน ซึ่งหมายถึง ความเข้าใจสิ่งที่ปรากฏในเนื้อเรื่องที่อ่าน เช่น คำศัพท์ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ รวมถึง ความเข้าใจสิ่งที่อยู่นอกเหนือเนื้อเรื่องที่อ่าน เช่น ความหมายแฝง จดมุ่งหมายหรืออารมณ์ของผู้เขียนที่แฝงอยู่ในเนื้อเรื่อง องค์ประกอบสุดท้าย คือ บริบทของการอ่าน เช่น ลักษณะของบทอ่าน รวมถึงสถานการณ์การอ่าน

สรุปได้ว่าองค์ประกอบที่สำคัญของการอ่านเพื่อความเข้าใจ คือ ตัวผู้อ่าน สิ่งที่ย่ออ่าน และบริบทองค์ประกอบเหล่านี้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวัยของผู้อ่านนอกจากองค์ประกอบดังกล่าวจะมีผลต่อความเข้าใจในการอ่านแล้วยังมีองค์ประกอบบางประการในตัวผู้อ่านและจากบทอ่านที่ขัดขวางความเข้าใจในการอ่านได้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสอนอ่าน

ในการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับการอ่านในปัจจุบัน เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับครูผู้สอน ในอันที่จะเข้าใจธรรมชาติที่แท้จริงเกี่ยวกับความเข้าใจกับการอ่านให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อวางแผนการอ่านอย่างเหมาะสม

Lapp and Flood (1983, p.162) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความเข้าใจในการอ่านว่ามีนักวิจัยจำนวนมากได้พยายามอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับธรรมชาติของการสอนอ่านซึ่งแบ่งออกได้ 3 แนวคิด คือ

1. แนวคิดที่ยึดถือเนื้อหาเป็นสำคัญ (Text-based) นั่นคือ ถือว่าเนื้อเรื่องเป็นจุดเริ่มต้นในการแสดงออกของการอ่าน การถอดสัญลักษณ์ที่ใช้แทนเสียงเป็นสิ่งสำคัญที่สุด การอ่านจึงเป็นการวิเคราะห์หน่วยย่อย ๆ ของหน่วยใหญ่นั้นคือ จะต้องสามารถวิเคราะห์สระและพยัญชนะแต่ละตัว เมื่อนำมารวมกันจะได้คำ ๆ หนึ่ง จากนั้นจึงวิเคราะห์คำในประโยคว่ามีความหมายอย่างไร แนวคิดนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับแนวคิดทฤษฎีของกระบวนการล่างขึ้นบนในการอ่าน (a Bottom-up Process)

2. แนวคิดที่ยึดถือผู้เรียนเป็นสำคัญ (Knowledge-based) หรือเรียกว่า โลกทัศน์ (Schema View) ถือว่าผู้อ่านเป็นแหล่งที่มา (Source) ของความหมาย เพราะมีประสบการณ์โลกทัศน์ ความรู้ความเชื่อต่าง ๆ (Cognitive Schema) ปฏิบัติงานในกระบวนการอ่านนั้น แนวคิดนี้มีลักษณะเดียวกับแนวคิดของกระบวนการบนลงล่างในการอ่าน (Top-down Process)

3. แนวคิดที่ยึดถือทั้งเนื้อหาและผู้เรียนร่วมกัน โดยถือว่า การตอบสนองตัวอักษรและเสียง การตอบสนองตัวอักษรและลำดับเหตุการณ์ รวมทั้งโครงสร้างและประโยคจะต้องนำมาใช้พร้อม ๆ กับความเข้าใจต่อกลุ่มคำ นั่นคือ ผู้อ่านต้องนำความรู้ทางภาษาไปสู่การรับทราบความหมายจากเนื้อเรื่อง แนวคิดนี้เรียกว่า แนวคิดกระบวนการปฏิสัมพันธ์ในการอ่าน (Interactive Process)

May (1986, pp. 17-18) ได้กล่าวถึง ความเชื่อของครูเกี่ยวกับธรรมชาติของกระบวนการสอนอ่าน ซึ่งสถาบันการวิจัยมิชิแกน (The Michigan Institute for Research) ได้ทำการศึกษา พบว่า แนวความคิดของครูแบ่งเป็น 2 ประเภท

1. แนวโน้มของกระบวนการล่างขึ้นบน (Bottom-up Approaches) เชื่อว่าสมมติฐานในการอ่านเริ่มจากตัวพิมพ์ และดำเนินต่อไปอย่างเป็นระบบ จากตัวอักษรไปยังคำ วลี ประโยค และนำไปสู่ความหมาย กล่าวคือ เป็นกระบวนการสอนองค์ประกอบย่อยของภาษา ไปทีละน้อย โดยเข้าใจรายละเอียดของเสียง ตัวอักษร ซึ่งได้แก่ พยัญชนะ และสระ ก่อนที่จะเข้าใจความหมายของคำและประโยค

2. แนวโน้มของกระบวนการบนลงล่าง (Top-down Approaches) แนวคิดนี้ถือว่าการอ่านเริ่มด้วยความรู้ และการตั้งสมมติฐานในจิตใจของผู้อ่าน กระบวนการสอนแบบนี้จะเน้นการให้ความหมายโดยรวมแก่ผู้เรียนก่อน โดยผ่านกระบวนการทางความคิดซึ่งจะช่วยให้การเชื่อมโยงความรู้ระหว่างองค์ประกอบย่อยของภาษาในประโยคและในข้อความหนึ่งๆ ให้เป็นที่เข้าใจด้วย

ประเด็นสำคัญของกระบวนการสอนอ่านที่แท้จริง ปรากฏดังต่อไปนี้

1. ความสัมพันธ์ของการจดจำคำต่อความเข้าใจ

กระบวนการล่างขึ้นบน (Bottom-up): ผู้เรียนต้องจดจำคำแต่ละคำจากเนื้อหาที่เลือกให้ เพื่อจะสามารถเข้าใจเนื้อหานั้น

กระบวนการบนลงล่าง (Top-down): ผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาแม้ว่าจะไม่สามารถจดจำคำแต่ละคำ

2. การใช้คำชี้แนะในเนื้อหา

กระบวนการล่างขึ้นบน (Bottom-up): ผู้เรียนควรใช้คำชี้แนะด้านคำและเสียงตัวอักษร เพื่อพิจารณาคำและที่จำไม่ได้

กระบวนการบนลงล่าง (Top-down): ผู้เรียนใช้ความหมายและคำชี้แนะทางโครงสร้าง รวมทั้งคำชี้แนะด้านตัวอักษร (Graphic Clues) เพื่อตัดสินใจที่จำไม่ได้

3. ทักษะของการรับรู้เกี่ยวกับการอ่าน

กระบวนการล่างขึ้นบน (Bottom-up): การรับรู้การอ่านต้องการรอบรู้และรวมทักษะการจดจำคำทั้งหมด

กระบวนการบนลงล่าง (Top-down): ผู้อ่านเรียนการอ่านจากกิจกรรมที่มีความหมายทั้งการอ่าน การเขียน การพูด และการฟัง

4. หน่วยของภาษาจะเน้นตรงความสำคัญในการสอน

กระบวนการล่างขึ้นบน (Bottom-up): เน้นตัวอักษร ความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรหรือเสียงและคำ อีกทั้งเห็นว่าความถูกต้องในการจดจำคำเป็นสิ่งสำคัญ

กระบวนการบนลงล่าง (Top-down): เน้นประโยค อนุเจต และเนื้อเรื่อง โดยยึดความหมายเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการอ่าน

5. การประเมินผลนักเรียน

กระบวนการล่างขึ้นบน (Bottom-up): ผู้เรียนได้รับการทดสอบทักษะย่อย (Sub Skills) ในแต่ละส่วน

กระบวนการบนลงล่าง (Top-down): ผู้เรียนได้รับการทดสอบด้วยการอ่านตามปริมาณ และชนิดของเนื้อหา

นักภาษาศาสตร์เชิงจิตวิทยาที่มีชื่อเสียง เช่น กูดแมน (Goodman, 1982) ได้ทำวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการอ่านของผู้อ่าน พบว่า ผู้คนที่ดีจะใช้กระบวนการทางความคิด เพื่อสำรวจและจับใจความรวมในการอ่านก่อนที่จะพิจารณาองค์ประกอบย่อยของภาษานั้นคือ ผู้อ่านทุกคนย่อมจะแสวงหาความหมายของสิ่งที่อ่านเป็นอันดับแรก ประกอบกับการรับรู้การอ่านด้วยการถ่ายโยงความคิดรวบยอด รวมทั้งองค์ประกอบอื่น ๆ ในการอ่าน เช่น ความสนใจ ประสบการณ์เดิม การระลึกถึงสิ่งที่อ่าน ฯลฯ (เสาวลักษณ์ รัตนวิชัย, 2536, หน้า 23)

William (1986, pp. 37-41) ได้เสนอแนะลำดับขั้นในการสอนอ่านไว้เป็น 3 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขั้นก่อนการสอนอ่าน (Pre-reading) จุดประสงค์ของขั้นตอนนี้ คือ
 - 1.1 เพื่อแนะนำและกระตุ้นความสนใจในหัวข้อเรื่อง
 - 1.2 เพื่อชักจูงใจผู้เรียนสนใจอยากเรียนด้วยการให้เหตุผลสำหรับการอ่าน
 - 1.3 เพื่อเตรียมตัวในด้านภาษาให้แก่ผู้เรียนก่อนจะอ่านเนื้อเรื่อง
2. ขั้นการอ่าน (While-reading) ขั้นตอนนี้เน้นที่เนื้อเรื่องที่อ่าน โดยมีจุดประสงค์ดังนี้
 - 2.1 เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจจุดประสงค์ของการเรียน
 - 2.2 เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจโครงสร้างของงานเขียน หรือเนื้อความที่จะอ่าน
 - 2.3 เพื่อช่วยขยายเนื้อความของเรื่องให้ชัดเจน
3. ขั้นหลังการอ่าน (Post-reading) ขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความสามารถดังนี้
 - 3.1 สามารถถ่ายโยงความรู้ ความคิดในเรื่องที่อ่านไปแล้ว
 - 3.2 สามารถเชื่อมโยงเรื่องที่อ่านเข้ากับความรู้ ความสนใจ หรือความคิดเห็นของผู้เรียนได้

ผู้เรียนได้

หากคิดจะกำหนดรูปแบบในการสอนอ่าน หรือคิดจะสอนอ่านให้ประสบผลสำเร็จอย่างที่ตั้งไว้ ครูผู้สอนควรจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจข้อมูลบางประการเกี่ยวกับการสอนอ่านดังต่อไปนี้

องค์ประกอบที่ควรคำนึงในการสอนอ่าน

Harris and Sipay (1979, pp. 15-18) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบที่ส่งผลให้การอ่านประสบผลสำเร็จ คือ

1. องค์ประกอบทางปัญญา (Cognitive Factors) ซึ่งได้แก่ I.Q. ของผู้เรียนเอง ส่วนที่เหลือเป็นเรื่องของแรงจูงใจ คุณภาพของบทเรียน (Quality of Educational Programs) เจื่อนใจทางเศรษฐกิจ สังคม และอื่น ๆ เป็นต้น
2. องค์ประกอบทางกายภาพและสรีระ (Physical and Physiological Factors) ถึงแม้ว่าความบกพร่องหรือความพิการทางกาย จะไม่ใช่เป็นตัวอุปสรรคต่อการอ่านโดยตรงก็ตามแต่ก็ทำให้เกิดผลกระทบต่อพัฒนาการอ่านของผู้เรียนได้เช่นกัน เช่น หากผู้เรียนไม่สามารถฟังหรือแยกเสียงออกจากกันได้ ก็จะกระทบกับการพัฒนาการอ่านของผู้เรียนด้วย หรือกล่าวคือ ระบบกลืนเนื้อไม่ได้ส่งผลต่อความสามารถการอ่านโดยตรง แต่จะไปสกัดกั้นส่วนอื่นที่ทำให้การอ่านไม่เป็นไปตามปกติ
3. องค์ประกอบทางสังคม-วัฒนธรรม (Social and Cultural Factors) ความก้าวหน้าทางการอ่านของผู้เรียนนั้นขึ้นอยู่กับเพื่อนบ้าน สิ่งแวดล้อมที่บ้าน ไม่แพ้ที่ได้รับจากทางโรงเรียน หากบิดา มารดาและทุกคนในบ้านผู้เรียนมีการศึกษาดี ชอบอ่านหนังสือ มีหนังสือมากมายหลายชนิดในบ้าน หรืออ่านให้ผู้เรียนฟัง เล่าเรื่องต่าง ๆ ให้ผู้เรียนฟัง พาเขาไปยังสถานที่ต่าง ๆ ช่วงปิดภาคเรียน ได้ดูรายการโทรทัศน์ที่มีประโยชน์ต่อการศึกษา สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นตัวสนับสนุนให้ผู้เรียนนั้นเป็นนักอ่านที่ดีได้ เพราะการทำอย่างนั้นเท่ากับเป็นการเสริมสร้างพัฒนาการทักษะทางภาษา ให้ประสบการณ์ความคิดที่ดีเกี่ยวกับทักษะการอ่าน สร้างนิสัยรักการอ่าน
4. ความพร้อมของผู้เรียน ในด้านตัวผู้เรียนเอง ควรคว้าวุฒิภาวะของผู้เรียนอยู่ในระดับใด ก็หาทางช่วยเหลือส่งเสริมเท่านั้น รวมทั้งเรื่องจิตใจด้วย ครูผู้สอนต้องสร้างให้ผู้เรียนเกิดความพร้อมก่อนเริ่มเรียน

ในเรื่ององค์ประกอบที่ส่งผลต่อความเข้าใจนั้น Harris and Sipay (1979, p. 319) กล่าวว่า องค์ประกอบที่มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อความเข้าใจในการอ่าน ที่สำคัญที่สุด คือ สถิติปัญญา โดยทั่วไปนั่นคือ ความสามารถในการคิด การแก้ปัญหา และส่วนสำคัญรองลงไป คือ ความสามารถของผู้อ่านในด้านคำศัพท์ ความสามารถในการแปลรหัส เช่น ความหมาย ตัวนะ ความสามารถในการรวมความหมายเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจ ความสามารถทางโครงสร้างภาษา วุฒิภาวะพื้นฐาน

ประสบการณ์ ความสนใจ รูปแบบการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล เช่น ชอบเรียนเป็นกลุ่ม (Group Learning) หรือชอบเรียนคนเดียว เป็นต้น

หลักการสอนอ่าน

หลักการสอนโดยทั่วไป Harris and Sipay (1979, pp. 141-142) กล่าวว่า ในการสอนอ่านนั้น ครูผู้สอนควรยึดหลักการสอน ดังต่อไปนี้

1. การสอนอ่านต้องพยายามสร้างกิจกรรมที่สนุกสนาน
2. การสอนที่เป็นระบบนั้นต้องใช้การอ่านที่เฉพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่ง
3. กิจกรรมที่ใช้ในการสอนต้องเปิดโอกาสให้มีกิจกรรมต่าง ๆ อย่างพอเพียงกัน
4. บทเรียนและกิจกรรมต้องสนองความแตกต่างของแต่ละบุคคลด้วย เพราะแต่ละคนมีพื้นฐานความสามารถที่ไม่เหมือนกัน
5. ต้องให้ความสนใจใส่ต่อผู้เรียนที่มีปัญหา ต้องให้เวลาและช่วยพัฒนาการอ่านของผู้เรียนเหล่านั้น
6. ควรมีแผนงานเพื่อสนับสนุนการอ่านของผู้เรียน ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนกระทั่งถึงระดับมัธยมปลาย

การสอนอ่านภาษาต่างประเทศ

ในการเรียนภาษาต่างประเทศไม่ว่าจะเป็นภาษาใด จุดมุ่งหมายย่อมเหมือนกัน โดยทั่วไปแล้วมักจะมีจุดหมายที่จะพัฒนาปัญญาของผู้เรียน ให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษานั้นในการสื่อสารกับชาวต่างชาติได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

Goodman (1982, p. 68) กล่าวว่า หลักการสอนอ่านภาษาที่สองนั้น ครูผู้สอนควรคำนึงถึงในเรื่องต่อไปนี้ คือ

1. การอ่านภาษาที่สองนั้นสำหรับบางคนแล้วจะรู้สึกง่ายขึ้น หากมีการเปรียบเทียบระหว่างกันระหว่างสิ่งที่เหมือนกัน กับสิ่งที่แตกต่างกันหรือกับภาษาของตนเอง
2. การอ่านจะทำให้ เด็กรู้สึกยาก หากเนื้อหาที่อ่านไม่มีการคุมโครงสร้างไวยากรณ์บ้าง หรือหากโครงสร้างไวยากรณ์ยากเกินไปสำหรับเขา ผู้อ่านจะรู้สึกยากและท้อแท้ใจเมื่อหน้าที่จะอ่าน
3. การอ่านสิ่งที่มีความหมาย ถึงแม้จะอ่านในสิ่งที่เขียนด้วยโครงสร้างง่าย ๆ ก็จะเป็นการพัฒนาความสามารถทางการอ่านได้ดีด้วย นั่นคือ สิ่งที่เหมาะสมให้อ่านต้องเป็นสิ่งที่น่าสนใจ มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน สอดคล้องกับภูมิหลังและประสบการณ์ของผู้เรียนด้วย
4. สิ่งที่จะให้ผู้เริ่มเรียนภาษาฝึกรอ่าน ควรหลีกเลี่ยงวัสดุการเรียนที่ใช้ภาษาเป็นพิเศษเฉพาะตัว เช่น หลักเสียงเรื่องเกี่ยวกับวรรณคดีที่จะให้ผู้เรียนอ่าน ควรเป็นเรื่องทั่วไป เช่น ป้าย

ต่าง ๆ คำสั่ง คำบรรยาย บทสนทนา เป็นต้น การจะเลือกวัสดุการเรียนในลักษณะใดก็ขึ้นอยู่กับ
ภูมิหลังของผู้เรียน

5. การอ่านจะช่วยให้ง่ายขึ้นถ้าเขาได้พูดในสิ่งที่เขาอ่านเสียก่อน สำหรับผู้เริ่มเรียนนั้น
ควรจัดเนื้อหาให้เป็นขั้นตอน สำหรับพูดก่อนหลัง จากนั้นจึงให้เขาอ่าน เช่นเดียวกับผู้ที่ใช้
ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง ในระดับกลางก็ควรจัดกิจกรรมให้ฝึกพูดเรื่องนั้น ๆ ก่อนจึงค่อยให้
อ่านภายหลัง

6. สำหรับการสอนอ่านต่อผู้ที่เริ่มเรียนภาษานั้น การสอนควรเป็นไปตามธรรมชาติ มุ่งหา
ความหมายในสิ่งที่อ่าน หลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่จำเป็นมุ่งเพียงกระบวนการเพื่อให้เกิดความเข้าใจเท่านั้น

Gebhard (1985, pp. 16-20) ได้เสนอหลักการสอนอ่านสำหรับครูที่สอนภาษาอังกฤษเพื่อ
ช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จขึ้นได้ดังนี้

1. การฝึกฝนการอ่านสามารถช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ที่จะอ่านได้ เพราะยังผู้เรียนใช้เวลา
ในการอ่านเท่าไรก็ยังเป็นผู้คนที่มีความก้าวหน้าขึ้นเท่านั้น ดังนั้นครูต้องพูดให้น้อยลง และให้นักเรียนได้
อ่านมากขึ้นในชั่วโมงที่สอน นอกจากนี้ครูอาจใช้วิธีทำเอกสารประกอบการอ่าน เพื่ออธิบายคำศัพท์
หรือโครงสร้างยาก ๆ โดยครูไม่ต้องเสียเวลาอธิบาย แต่ให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเองจากเอกสาร

2. บทอ่านที่มีความหมายต่อผู้เรียนจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้การอ่านได้ บทอ่านที่อยู่ใน
ความสนใจของผู้เรียนย่อมมีผลให้การเรียนประสบผลสำเร็จมากกว่า ครูอาจสอบถามความสนใจ
จากผู้เรียนแล้วจัดทำเป็นมุมการอ่าน เป็นต้น

3. ความซ้ำซ้อนของภาษาช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้การอ่านได้ ความซ้ำซ้อนจากการใช้
ประโยคหรือคำที่มีความหมายคล้ายกันในข้อความที่อ่าน บางครั้งอาจเป็นคำตรงกันข้าม หรือ
การใช้เครื่องหมายวรรคตอน ครูควรชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนอาจเดาความหมายจากคำ หรือประโยค
จากตัวเนะต่าง ๆ ที่ปรากฏในข้อความ

4. การเสริมข้อมูลเพิ่มเติมช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการอ่านได้ เนื่องจากความรู้และ
ประสบการณ์ของแต่ละคนต่างกัน ครูจึงควรให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน เพื่อให้ผู้เรียนอ่าน
เรื่องนั้นด้วยความเข้าใจยิ่งขึ้น

5. การอ่านเป็นกลุ่มคำช่วยให้การจับใจความดีขึ้น การอ่านเพื่อความเข้าใจไม่ควรเป็น
การอ่านแบบคำต่อคำ หรือรู้ความหมายทุกคำ แต่ควรอ่านเป็นกลุ่มคำเพื่อจับใจความได้ดีขึ้น
ครูอาจช่วยเหลือในตอนแรก โดยการแบ่งคำเป็นกลุ่ม ๆ ให้อ่าน ฝึกให้ผู้เรียนแบ่งคำเป็นกลุ่มเอง
จากกลุ่มคำสั้น ๆ แล้วขยายให้ยาวขึ้นหรืออาจใช้เนื้อเพลง หรือบทละครสั้น ๆ ช่วยในการฝึกอ่าน

6. สื่อการสอนช่วยเพิ่มความเข้าใจในการอ่านแก่ผู้เรียน การใช้รูปภาพ ของจริง เครื่องมือต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่อ่านดีขึ้น และสร้างบรรยากาศในการเรียน การสอนที่ดี

7. บรรยากาศในการเรียนการสอนควรเป็นไปอย่างสบาย ไม่เคร่งเครียด การให้ผู้เรียนได้ ทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม และทำความเข้าใจในเรื่องที่อ่านกันเอง โดยมีครูคอยช่วยเหลือเมื่อผู้เรียน ต้องการจะทำให้บรรยากาศในการเรียน ไม่เคร่งเครียด และเกิดการเรียนรู้ได้มากขึ้น

ทรงพล อิศโรธกุล (2528, หน้า 10-14) กล่าวถึงหลักพื้นฐานในการสอนอ่านที่ควร คำนึงถึง ดังต่อไปนี้

1. ควรเป็นการอ่านในระดับข้อความ ครูผู้สอนไม่ควรสอนให้ผู้เรียนศึกษาเฉพาะ ส่วนย่อย ๆ ของภาษาในบทอ่านเนื่องจากในบทอ่านแต่ละบทต่างเป็นอิสระต่อกันจนทำให้ผู้อ่าน เข้าใจผิดว่าการจะเข้าใจบทอ่านแต่ละบทจะต้องศึกษาเพียงหน่วยย่อย ๆ เหล่านั้นแต่ผู้สอนควรสอน ให้ผู้เรียนอ่านและเข้าใจความหมายเป็นย่อหน้า
2. ควรเน้นความเข้าใจโดยสรุปก่อนความเข้าใจในรายละเอียด การสอนอ่านควรเน้นให้ ผู้อ่าน อ่านเพื่อให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่องที่อ่านเสียก่อน หลังจากนั้นจึงค่อยลงไปในรายละเอียด ของเนื้อหา แบบฝึกหัดที่ให้ทำก็เช่นเดียวกัน ควรให้ผู้เรียนได้ใช้ความเข้าใจกว้าง ๆ เช่น จุดมุ่งหมาย ของบทอ่านเสียก่อนจึงค่อยถามความเข้าใจเกี่ยวกับศัพท์ จำนวน หรือเนื้อหาในรายละเอียด
3. ควรใช้บทอ่านที่พบในชีวิตจริง (Authentic Text) คำว่าที่ใช้สอนภาษาอังกฤษ โดยทั่วไปมักเลือกใช้ภาษาที่ทำให้ง่ายขึ้น การทำเช่นนี้กลับมีข้อเสีย คือ ในชีวิตจริงคนเรามักพูด หรือเขียนข้อความความหมายเดิม อ้างถึงสิ่งที่กล่าวมาแล้ว หรือมักมีการใช้เครื่องบ่งบอกต่าง ๆ การนำ ข้อเขียนมาทำให้ง่ายกลับให้ข้อความนั้นยากแก่การเข้าใจ เพราะผู้เรียนขาดเครื่องช่วยในการเดา ความหมาย
4. ควรใช้ทักษะสัมพันธ์ (Integrated Skills) ครูผู้สอนไม่ควรสอนทักษะการอ่าน โดยแยกออกจากทักษะอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง เพราะในชีวิตจริงเมื่อเราได้ฟัง หรืออ่านอะไรแล้วเรา มักจะนำไปเล่าต่อหรือเขียนให้คนอื่นอ่าน ดังนั้น กิจกรรมการอ่านควรนำทักษะอื่นมาเสริม
5. การอ่านอย่างมีจุดมุ่งหมาย ครูผู้สอนจะต้องให้ผู้เรียนรู้จุดมุ่งหมายก่อนเริ่มการอ่าน ทุกครั้ง เพราะจะเป็นเครื่องกำหนดประเภทของการอ่านและทักษะในการอ่านแบบต่าง ๆ
6. ควรเน้นที่กระบวนการค้นคว้าหาคำตอบ เพราะตลอดเวลาผู้อ่านจะต้องเดา ความหมาย ทำนาย ตรวจสอบ และถามคำถามตัวเอง ดังนั้นในการอ่านควรมุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนา และฝึกฝนความสามารถในทักษะเหล่านี้ซึ่งเป็นระบบมากกว่าที่จะเน้นคำตอบ

7. ผู้เรียนควรอ่านด้วยตนเองหลังจากที่ครูสอนคำศัพท์บางคำที่คาดว่าจะมีปัญหาและให้หลักการในการอ่านแล้ว ควรปล่อยให้ผู้เรียนอ่านด้วยตนเองเพื่อเขาจะได้ฝึกด้วยตนเอง เมื่อพบคำศัพท์ใหม่จะได้รู้จักคำศัพท์นั้นจากคำข้างเคียงหรือจากรากศัพท์

8. ส่งเสริมการอ่านนอกเวลาเรียน ทักษะการอ่านจำเป็นต้องมีการฝึกฝนอยู่เสมอจนเกิดความชำนาญ การอ่านในห้องเรียนจึงไม่พอ ครูจึงต้องมีส่วนช่วยส่งเสริมผู้เรียนให้สนใจในการอ่านหนังสือนอกห้องเรียน

ความเข้าใจในการอ่าน

ความหมายของความเข้าใจในการอ่าน

มีนักการศึกษาหลายคนได้ให้ความหมายของความเข้าใจในการอ่านไว้ดังนี้

Carr (1983, pp. 1-2) กล่าวว่า ความเข้าใจในการอ่าน คือ การตีความหมาย จากเรื่องที่อ่าน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างเรื่องที่อ่านกับความรู้เดิมของผู้อ่าน ซึ่งผู้อ่านใช้ความรู้เดิมนั้น ในการตีความ และตัดสินใจนั้นอย่างมีเหตุผล และผู้อ่านใช้ความรู้เดิมนั้นในการตัดสินใจเลือกสิ่งที่ผู้อ่านคิดว่า จำเป็นจะต้องเข้าใจและเลือกความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ให้เหมาะสมซึ่งกันและกัน

Carrell (1984, p. 87) กล่าวว่า ความเข้าใจในการอ่านนั้นคือการอ่านเพื่อให้เข้าใจข้อความในระดับประโยคหรืออนุภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเข้าใจในรูปแบบการเขียนหรือโครงสร้างของข้อเขียนซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ Kintsch and Yarbrough (1982, p. 828) ที่กล่าวว่า การอ่านเพื่อความเข้าใจมีสองระดับ คือ ความเข้าใจระดับจุลภาค (Microprocesses in Comprehension) หมายถึง ความเข้าใจตั้งแต่ระดับ วลี และประโยคกับความเข้าใจระดับมหภาค (Macro Processes in Comprehension) หมายถึง ความเข้าใจเรื่องทั้งหมดที่อ่าน

Flood (1986, p. 735) กล่าวว่า ความเข้าใจในการอ่านเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อผู้อ่านนำประสบการณ์เดิมที่มีอยู่แล้วมาสัมพันธ์กับข้อเขียนที่อ่าน นอกจากนั้นแล้วความเข้าใจในการอ่านข้อเขียนที่เป็นแบบสาธกโวหารนั้นผู้สอนจำเป็นจะต้องสอนให้โดยตรงเหมือนกับการเขียนสิ่งที่ผู้สอนต้องเตรียมให้ผู้เรียนก็คือ โครงสร้างของข้อเขียน เพราะสิ่งนี้เป็นอุปสรรคในการอ่าน ผู้เรียนมองข้อเขียนที่เป็นแบบสาธกโวหารว่ายาก เพราะขาดความรู้ในเรื่องโครงสร้างของข้อเขียนและไม่มีผู้สอนสิ่งนี้ให้เนื่องจากมองข้ามความสำคัญไป

สมุทร เชนะพานิช (2542, หน้า 92) ได้ให้ความหมายของความเข้าใจในการอ่านว่าเป็นความสามารถที่จะอนุมานข้อสารสนเทศหรือความหมายอันพึงประสงค์จากสิ่งที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพความเข้าใจในการอ่านสัมพันธ์กับประสบการณ์ต่าง ๆ ของแต่ละคนถ้าผู้อ่านอ่าน

ข้อความแล้วไม่เข้าใจ การอ่านที่แท้จริงก็ยังไม่เกิดขึ้น แต่เป็นเพียงการเห็นตัวหนังสือปรากฏอยู่บนหน้ากระดาษเท่านั้น

สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2532, หน้า 84) ได้กล่าวถึงความเข้าใจในการอ่านว่า คือ การที่ ผู้อ่านสามารถจับใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านโดยไม่จำเป็นต้องรู้ความหมายของคำศัพท์ ทุกตัว เพราะความเข้าใจในการอ่านเกิดจากการนำประสบการณ์ความรู้ต่าง ๆ และนำความหมาย จากบริบทมาช่วยในการทำ ความเข้าใจในเนื้อเรื่อง

จงกลณี รูปพงษ์ (2536, หน้า 12) พบว่าความเข้าใจในการอ่าน คือ การที่ผู้อ่านสามารถ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเนื้อเรื่อง สรุปใจความสำคัญ ลำดับเหตุการณ์ สรุปความคิดเห็น และ ทักษะของผู้เขียนได้ นอกจากนั้นยังต้องมีความสามารถในการนำความคิด ความรู้สึก จินตนาการ ตลอดจนภูมิหลังและประสบการณ์เดิมของผู้อ่านมาผสมผสานเข้าด้วยกันในขณะที่อ่าน จึงจะนับว่า เป็นการอ่านที่สมบูรณ์

สุนีย์ สิงห์ประไพ (2534, หน้า 20) กล่าวว่า ความเข้าใจในการอ่านเป็นความสามารถ ที่จะเข้าใจในเนื้อเรื่องที่อ่าน ด้วยการจับใจความสำคัญของเรื่องได้ สามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ หาจุดมุ่งหมายและใจความสำคัญจากเรื่องที่อ่านได้ ตลอดจนรวบรวมลำดับความคิดให้ต่อเนื่อง และสัมพันธ์กับเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปได้

จากการศึกษาความหมายของความเข้าใจในการอ่าน พอสรุปได้ว่า ความสามารถในการเข้าใจคำศัพท์ในเนื้อเรื่องที่อ่าน รวมถึง สามารถจับใจความสำคัญของเรื่องได้ โดยอาศัย ความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้อ่าน

ระดับความเข้าใจในการอ่าน

ระดับความเข้าใจในการอ่านสามารถแบ่งได้หลายระดับ มีผู้เชี่ยวชาญได้เสนอไว้ดังนี้

Robinson and Good (1987, p. 145) ได้แบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านไว้ 3 ระดับ คือ

1. ระดับตรงตามตัวอักษร (Literal Comprehension) คือ ผู้อ่านเห็นและเข้าใจข้อเท็จจริง ที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง
2. ระดับการแปลความ (Interpretative Understanding) คือ ผู้อ่านหาคำตอบของเนื้อเรื่อง จากข้อมูลที่ไม่ได้ปรากฏอยู่ในเนื้อเรื่อง โดยอาศัยการหาใจความสำคัญ การอนุมาน การประยุกต์ เป็นต้น
3. ระดับการวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Level) คือ ผู้อ่านใช้วิจารณญาณในการตัดสินใจ และพิจารณาว่าสิ่งใดถูก ผิด หรือมีความเกี่ยวข้อง รวมทั้งสามารถบอกได้ว่าข้อความใดเป็น ข้อเท็จจริง หรือข้อคิดเห็น

Dallman (1974, p. 166) ได้แบ่งความเข้าใจในการอ่านเป็น 3 ระดับ คือ

1. ความเข้าใจในระดับข้อเท็จจริง (Factual Level) คือ ความเข้าใจในเนื้อเรื่องที่อ่านจากตัวอักษรที่เขียนไว้

2. ความเข้าใจขั้นตีความ (Interpretation Level) คือ ความเข้าใจโดยอาศัยการสรุปความตีความ และแปลความหมายจากเรื่องที่อ่าน

3. ความเข้าใจขั้นประเมินค่า (Evaluation Level) คือ ความสามารถในการประเมินค่าสิ่งที่อ่าน โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้อ่านพิจารณาและตัดสินใจ

Harris and Sipay (1990, pp. 583-586) ได้แบ่งความเข้าใจในการอ่านออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้

1. ระดับตรงตามตัวอักษร (Literal Comprehension) คือ ความเข้าใจในสิ่งที่อ่านอย่างตรงไปตรงมา โดยไม่มีความหมายอื่นใดแฝงอยู่

2. ระดับตีความ (Inferential Comprehension) คือ ความเข้าใจในเรื่องที่อ่านโดยผ่านการพิจารณาตัดสินใจความหมายที่แฝงอยู่ในเนื้อเรื่อง

3. ระดับวิเคราะห์วิจารณ์ (Critical Reading) คือ ความเข้าใจที่ผ่านกระบวนการคิด และการนำประสบการณ์เดิมมาใช้เพื่อประเมินและวินิจฉัยเรื่องที่อ่าน

4. ระดับสร้างสรรค์ (Creative Reading) คือ ความสามารถคิดกว้างไกล คิดหลายแง่มุม มีจินตนาการ สามารถสร้างสรรค์ความคิดใหม่

Smith and Barrett (1979, pp. 63-67) ได้แบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. ระดับความรู้ความจำตามตัวอักษร (Literal Recognition or Recall) คือ ความสามารถในการรับรู้หรือระลึกได้ของความคิด ข้อมูล และสิ่งที่เกิดขึ้นซึ่งปรากฏโดยตรงในเนื้อเรื่องที่อ่าน

2. ความเข้าใจในภาพรวม (Inference) คือ ความสามารถในการสังเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏตามตัวอักษรกับความคิดของบุคคล เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการคาดเดา

3. ระดับการประเมิน (Evaluation) คือ ความสามารถในการตัดสินใจเนื้อเรื่อง โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์

4. ระดับความซาบซึ้ง (Appreciation) คือ ความสามารถทางความคิด อารมณ์ ความรู้สึกที่ตอบสนองต่อสิ่งที่อ่าน

บันลือ พฤษะวัน (2533, หน้า 3-4) กล่าวถึง ระดับความเข้าใจในการอ่านไว้ ดังนี้

1. ความเข้าใจในข้อเท็จจริงจากเรื่องราวที่อ่าน เป็นความเข้าใจในท้องเรื่อง โดยให้เด็กผู้อ่านสามารถตอบคำถามใคร หรือกับใคร ทำอะไรกับใคร ที่ไหน เมื่อไร ผู้อ่านก็ตรวจสอบข้อความ ถ้อยคำจากประโยคนั้นโดยตรง

2. ความเข้าใจในเหตุผลของเรื่องที่อ่าน โดยผู้อ่านจะต้องใช้การตีความ แปลความจากเหตุผลของท้องเรื่อง

3. ความเข้าใจที่จะวิเคราะห์ วิเคราะห์ และประเมินเรื่องราวที่อ่าน โดยผู้อ่านจะต้องใช้ความเป็นพหูสูตรในการตรวจ ประเมิน

แนวคิดเรื่องระดับความเข้าใจในการอ่านมีพื้นฐานความคิดมาจากพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้านความรู้หรือพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ของ บลูม (Bloom, 1956 อ้างถึงใน นลินี บำเรอราช, 2545, หน้า 34-36) ว่ามีลำดับขั้นตอนของการรู้ออกเป็น 6 ระดับ คือ การรู้จักจำข้อมูลเนื้อหา การเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล ต่อมา แซนเดอร์ส (Sanders, 1966 อ้างถึงใน นลินี บำเรอราช, 2545, หน้า 34-36) ได้นำแนวคิดของ บลูม มาขยายเป็นการวัดระดับความเข้าใจในการอ่านโดยขยายเป็น 7 ระดับ เรียงจากง่ายไปสู่ยาก สรุปได้ดังนี้

1. ระดับความจำ (Memory) เป็นการจำตามถ้อยคำที่ระบุอยู่ในบทอ่าน หรือตามที่ผู้เขียนเขียนไว้เป็นความเข้าใจระดับต้น เป็นระดับที่ไม่ต้องใช้ความคิดมากนัก
2. ระดับแปลความ (Translation) เป็นความสามารถของผู้อ่านที่แปลความหมายของข้อความที่อ่านออกมาได้ถูกต้องด้วยภาษาของตนเอง
3. ระดับตีความ (Interpretation) เป็นความสามารถในเชิงเห็นสิ่งที่สัมพันธ์กันของสิ่งที่มีได้ระบุไว้ เป็นความเข้าใจระหว่างบรรทัดของข้อความ ความเข้าใจระดับนี้ผู้อ่านต้องใช้ความคิดมากขึ้น
4. ระดับนำไปใช้ (Application) เป็นความสามารถระดับสูงขึ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการนำความรู้ หลักการ ทฤษฎีแนวคิดไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ หรือสภาพปัญหาใหม่ที่ไม่เคยเห็นหรือรู้จักมาก่อน
5. ระดับการวิเคราะห์ (Analysis) การคิดวิเคราะห์ เป็นความสามารถในการแยกส่วนต่าง ๆ ของเรื่องที่เป็นความรู้หรือแนวคิดที่ได้จากการอ่านนั้น และสามารถชี้ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนย่อยหรือองค์ประกอบต่าง ๆ นั้น
6. ระดับสังเคราะห์ (Synthesis) เป็นความสามารถในการคิดในเชิงบูรณาการคิดรวมส่วนต่าง ๆ ที่แยกกระจายอยู่ให้เป็นแนวคิดเดี่ยวและเป็นแนวใหม่ เป็นการคิดในเชิงทำให้เกิดความรู้ใหม่หรือแนวคิดใหม่ มีผลของการคิดเป็นหลักการหรือกฎเกณฑ์ใหม่ ๆ หรือมีผลงานใหม่ มีวิธีการใหม่ ต่างจากการคิดขั้นตีความ
7. ระดับการประเมินผล (Evaluation) เป็นความสามารถทางการคิดระดับสูง มีการตัดสินใจด้วยเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น การคิดเกณฑ์หรือมาตรฐานที่ใช้ในการตัดสินใจมักเกี่ยวข้องกับความเป็นเหตุ

เป็นผล การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่สามารถมองเห็นได้โดยอาศัยทักษะการสังเกตและการคิดอย่างหลักแหลม การประเมินผลเป็นการตัดสินอย่างมีวิจารณญาณ โดยมีเกณฑ์หรือมาตรฐานอยู่ในใจ จากแนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งระดับความเข้าใจในการอ่านที่กล่าวมาแล้วนั้น อาจสรุปได้ว่า ความเข้าใจในการอ่านสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับใหญ่ ๆ ด้วยกัน คือ ระดับความเข้าใจความหมายตามตัวอักษร ระดับความเข้าใจแบบตีความ และระดับวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องที่อ่าน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาความเข้าใจในการอ่านทั้ง 3 ระดับดังกล่าวข้างต้น

เกณฑ์การพิจารณาความยากง่ายของบทอ่าน

นลินี บำเรอราช (2545, หน้า 116-118) ได้กล่าวถึงการพิจารณาความยากง่ายของบทอ่าน ด้วยวิธีการอย่างง่าย ๆ ให้พิจารณาจากหลักการตามประเด็นต่อไปนี้

1. คำที่ใช้ ถ้าบทอ่านนั้นมีคำที่นักเรียนคุ้นตาหรือคำที่อยู่ในชีวิตประจำวัน ถือเป็นคำที่นักเรียนเคยอ่านและรู้ความหมาย จำนวนมาก บทอ่านนั้นจะง่ายในทางกลับกันก็จะยาก
2. ประโยคที่ใช้ ถ้าบทอ่านนั้นใช้ประโยคสั้น ๆ ในแต่ละประโยคมีจำนวนคำไม่มาก ประโยคนั้นก็ง่าย แต่ถ้าวบทอ่านนั้นใช้ประโยคยาวและซับซ้อน มีการขยายความในประโยคหรือมีการละคำ ละข้อความบางอย่างไว้ สังเกตได้จากจำนวนคำในแต่ละประโยคมีมาก ข้อความนั้นก็จะเป็นบทอ่านที่ยาก
3. การเรียบเรียงข้อความเข้าด้วยกัน ถ้าวบทอ่านนั้นมีการเรียงประโยคต่าง ๆ ที่เป็นการลำดับความ ไปตามลำดับ ไม่ซับซ้อน จัดว่าเป็นบทอ่านที่ง่ายต่อการเข้าใจ แต่ในทางกลับกันก็เป็นบทอ่านที่ยากต่อความเข้าใจ
4. รูปแบบหรือโครงสร้างของเนื้อความในบทอ่าน งานเขียนที่มีโครงสร้างแบบนิทาน ย่อมอ่านง่ายกว่าโครงสร้างแบบเรื่องสั้น (Short Story) และนวนิยาย บทอ่านที่มีโครงสร้างแบบบทความย่อมยากกว่า โครงสร้างแบบความเรียง หรือสารคดีสั้น ๆ เป็นต้น
5. สิ่งชี้้นำให้แก่ผู้อ่าน ถ้าวบทอ่านนั้นมีสิ่งชี้นำในลักษณะต่าง ๆ เช่น เว้นวรรคตอน การย่อหน้า การกำหนดหัวข้อเรื่อง การให้ภาพรวมเรื่องให้แก่ผู้อ่านย่อมง่ายกว่าการไม่มีสิ่งชี้นำ ทั้งนี้ ควรแนะนำให้นักเรียนคิดตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับสิ่งชี้นำในบทอ่านด้วย เพราะจะทำให้สามารถอ่านหนังสือได้เข้าใจอย่างรวดเร็ว

วิธีหาค่าระดับความยากง่าย

นลินี บำเรอราช (2545, หน้า 117) ได้กล่าวถึงวิธีหาค่าระดับความยากง่ายของ Fry ไว้ดังนี้

1. ให้สุ่มข้อความตอนใดตอนหนึ่งของบทอ่านมา 100 คำ (ในภาษาอังกฤษ นับจำนวนคำได้ง่าย เพราะคำแต่ละคำมีเว้นวรรคอยู่แล้ว ต่างจากภาษาไทย ซึ่งเขียนคำติดต่อกันไป)

2. ให้นับจำนวนพยางค์ของคำทั้ง 100 คำนั้นว่ามีกี่พยางค์ แล้วจดไว้ (จำนวนพยางค์ย่อมมากกว่า 100 เพราะคำบางคำมีหลายพยางค์)

3. ให้นับจำนวนประโยคของข้อความทั้ง 100 คำนั้น ว่ามีกี่ประโยคแล้วจดไว้ (ในภาษาอังกฤษนับจำนวนประโยคง่ายเพราะดูจากเครื่องหมายหยุด (Full Stop) ท้ายประโยคต่างจากการเขียนประโยคในภาษาไทยที่ไม่มีเครื่องหมายว่าจบประโยค) ในกรณีมีเศษคำของประโยคให้ปัดเศษได้

วิธีการนี้จะทำให้ทราบว่าข้อความช่วง 100 คำ ที่สุ่มมานี้มีความยากง่ายระดับใด ถ้าอยากทราบว่าบทอ่านทั้งบทความมีความยากง่ายระดับใด ก็สุ่มมาหลาย ๆ ช่วง แล้วใช้วิธีการเดียวกันนี้ ก็จะทราบความยากง่ายของทุกช่วง แล้วนำตัวเลขที่เป็นระดับความยากง่ายที่ได้รับทั้งหมดของทุกช่วง มาหาค่าเฉลี่ย ก็จะรู้ระดับความยากง่ายที่เป็นค่าเฉลี่ยซึ่งบอกได้ว่า บทอ่านนั้นมีระดับความยากง่ายเท่าใด

จากเกณฑ์การพิจารณาความยากง่ายของบทอ่านที่กล่าวมาแล้วนั้น อาจสรุปได้ว่าการพิจารณาความยาวของคำกับความยาวของประโยค ถ้าใน 1 คำ มีจำนวนพยางค์มาก (เป็นคำที่ยาว) จัดเป็นคำยาก คำที่มีพยางค์น้อย เป็นคำง่าย ประโยคที่มีคำมาก จัดเป็นประโยคที่ยาก ประโยคที่มีจำนวนคำน้อยจัดเป็นประโยคง่าย

การวัดและประเมินผลความเข้าใจในการอ่าน

นักการศึกษาหลายคนได้อธิบายถึงการวัดและการประเมินผลความเข้าใจในการอ่านดังต่อไปนี้

อิจิรา วังศ์โสธร (2538, หน้า 154-155) ได้กล่าวถึงการประเมินทักษะการอ่านสามารถใช้เกณฑ์ที่กำหนดตามสัดส่วนประกอบของภาษาแบบแยกย่อยและเกณฑ์กำหนดตามความสามารถรวมในการรับสาร หรืออาจใช้เกณฑ์ทั้งสองแบบประยุคต์เข้าด้วยกัน โดยให้น้ำหนักเกณฑ์แบบรวมมากกว่าเกณฑ์แบบย่อย

กำหนดความสามารถทางการอ่านที่เป็นเกณฑ์แบบย่อยดังนี้

1. ความรู้ด้านคำศัพท์ สามารถเข้าใจศัพท์ จำนวนที่ใช้ได้
2. ความรู้ด้านไวยากรณ์ สามารถใช้ความรู้ด้านไวยากรณ์ในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำสรรพนาม คำเชื่อมโยงของเนื้อความ เช่น การใช้คำสันธาน คำบุพบท ที่กำหนดหน้าที่ของภาษาว่าเป็นการขอร้อง เชื้อเชิญ ขออนุญาต เป็นต้น

เกณฑ์กำหนดความสามารถทางการอ่านแบบรวม จะเป็นดังนี้

1. ความสามารถเรียงเรียงความ ได้แก่ การอ่านแล้วเข้าใจความได้ สามารถแสดงความเข้าใจ โดยการตอบคำถามที่ให้เรียงเรียงถ้อยคำใหม่ โดยให้ได้ใจความเดิมหรือสามารถตอบคำถามแบบเลือกตอบ และแบบเรียงลำดับข้อความเป็น 1, 2, 3,... ได้

2. ความสามารถอ่านข้อมูลที่เป็นรายละเอียด คือ สามารถโยงรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับใจความสำคัญของเรื่องได้ว่าเป็นรายละเอียดสนับสนุน หรือเป็นรายละเอียดที่แย้งกันเพื่อให้ข้อมูลตรงกันข้าม ตลอดจนเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างรายละเอียดด้วยกัน

3. ความสามารถอ่านจับใจความสำคัญ คือ สามารถระบุแก่นเรื่อง หัวเรื่อง และใจความสำคัญของเรื่องที่อ่านได้

4. ความสามารถวิเคราะห์และประเมินความสัมพันธ์ของเนื้อความและสุนทรียศาสตร์ของการใช้ภาษา คือ สามารถใช้ความรู้ด้านคำศัพท์ ไวยากรณ์ ความเข้าใจสิ่งที่อ่านและความรู้เกี่ยวกับรูปแบบ ลีลาภาษาที่ใช้ในบทอ่าน ที่เป็นตัวกระตุ้น วิเคราะห์ ประเมินและสรุปได้ว่าสารที่อ่านนั้นเป็นสารประเภทใด

การกำหนดระดับความสามารถข้างต้นเป็นลำดับขั้นตอนที่ต่อกัน และการกำหนดความสามารถตามเกณฑ์ อาจใช้มาตราส่วนประเมินค่า เป็นระดับดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง ไม่มีความสามารถ

ระดับ 2 หมายถึง มีความสามารถน้อย

ระดับ 3 หมายถึง มีความสามารถพอประมาณ

ระดับ 4 หมายถึง มีความสามารถมาก

ระดับ 5 หมายถึง มีความสามารถยอดเยี่ยม

ถำอง หิรัญบุรณะ (2542, หน้า 57-58) ได้อธิบายถึงการวัดความสามารถทางด้านการอ่านภาษาอังกฤษ ไว้ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจ (Comprehension) ความรู้เรื่องศัพท์ โครงสร้างไวยากรณ์

2. การนำไปใช้ (Application)

2.1 ความสามารถในการเดาศัพท์จากบริบท

2.2 ความสามารถในการใช้พจนานุกรม

2.3 ความสามารถในการอ่านเจาะหาข้อมูลที่ต้องการ

3. การประเมินค่า (Evaluation)

3.1 การแยกส่วนดีและส่วนด้อย

3.2 การแยก Fact ออกจาก Opinion

3.3 การประเมินความเป็นไปได้และความน่าเชื่อถือของข้อมูล

3.4 การกำหนดหลักการ เกณฑ์ สำหรับการตัดสินประเมิน

Finocchiaro and Sako (1983, p. 16) ได้แนะนำแบบทดสอบที่ใช้ในการประเมินผลการอ่านภาษาอังกฤษที่นิยมใช้มี 2 แบบ คือ

1. แบบทดสอบแบบอัตนัย (Subjective Test) ได้แก่ แบบทดสอบความเรียง โดยให้นักเรียนตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน โดยเขียนคำตอบเป็นประโยค หรือข้อความยาวๆ
2. แบบทดสอบแบบปรนัย (Objective Test) ได้แก่ แบบทดสอบแบบเลือกตอบ แบบถูกผิด แบบจับคู่ แบบเติมคำ เป็นต้น

Aebersold and Field (1997 อ้างถึงใน พัทธกรรณ์ บุญทามา, 2552, หน้า 32-33) ได้แบ่งการวัดและการประเมินการอ่านได้ ดังนี้

1. วิธีวัดและประเมินแบบดั้งเดิม (Traditional Method of Testing Reading) ซึ่งได้แก่

1.1 ข้อคำถามแบบตัวเลือก (Multiple-choice Question) ข้อคำถามประเภทนี้จะประกอบด้วยตัวเลือกที่ต้องเพียงตัวเลือกเดียว ส่วนตัวเลือกที่เหลือจะเป็นตัวลวง การสร้างแบบวัดประเภทนี้ ผู้สร้างจำเป็นต้องใช้เวลา ความคิดและทักษะต่างๆ เพื่อให้การวัดและการประเมินผลมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ

1.2 การทดสอบศัพท์ (Vocabulary Test) เป็นการทดสอบที่เน้นความจำของนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับคำศัพท์มากกว่าความเข้าใจในการอ่านโดยรวมของนักเรียน

1.3 คำถามแบบโคลซ (Cloze) แบบทดสอบนี้นักเรียนบทอ่านเดิมแล้วเติมคำที่เหมาะสมที่ถูกกลบออกจากบทอ่านให้ถูกต้อง

1.4 คำถามที่ตอบสั้นและคำถามปลายเปิด (Short Answer and Open-ended Question) นักเรียนจะอ่านบทอ่าน หลังจากนั้นนักเรียนอ่านคำถามที่เกี่ยวกับบทอ่านแล้วจึงเขียนประโยค 2-3 ประโยคหรือย่อหน้า 2-3 ย่อหน้าในการตอบคำถาม หรือนักเรียนอาจเขียนสรุปความจากบทอ่าน

1.5 การเติมประโยคให้สมบูรณ์ (Completion Tasks) การทดสอบประเภทนี้นักเรียนต้องเติมประโยคที่ให้มาให้สมบูรณ์หลังจากที่นักเรียนอ่านบทอ่านแล้ว ผู้อ่านอาจใช้คำเดิมที่ปรากฏในบทอ่านมาเติมประโยคให้สมบูรณ์หรือนักเรียนต้องใช้การวิเคราะห์และการตีความบทอ่านก่อนการเติมประโยคให้สมบูรณ์

1.6 การวัดตามสภาพจริง (Authentic Tasks) เป็นการวัดและประเมินการอ่านของนักเรียนทั้งกระบวนการอ่าน ได้แก่ ก่อนอ่าน ขณะอ่านและหลังอ่าน เป็นการประเมินนักเรียนขณะทำกิจกรรมมุ่งปฏิบัติงานที่เป็นจริงและประเมินด้านจิตพิสัยของนักเรียน ซึ่งได้แก่ แรงจูงใจ เจตคติ เป็นต้น

2. วิธีการวัดและประเมินการอ่านในรูปแบบอื่น ๆ (Alternative Method of Assessing Reading) ซึ่งได้แก่

2.1 การเขียนบันทึก (Journal) การเขียนบันทึกเป็นการให้ผู้เรียนได้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการตรวจสอบความเข้าใจ การทำความเข้าใจบทอ่านด้วยตนเอง การประยุกต์ความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิม และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพและความสามารถทางภาษาของผู้เรียน รูปแบบของบันทึกอาจเป็นทั้งรูปแบบที่ไม่เป็นการหรือเป็นทางการที่มีโครงสร้างประกอบในการเขียน การเขียนบันทึกเป็นการวัดและการประเมินการอ่านที่มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมกับกระบวนการเรียนการสอนหรือกับผู้เรียนได้

2.2 แฟ้มสะสมงาน (Portfolios) แฟ้มสะสมงานเป็นแหล่งผลงานของผู้เรียน ซึ่งได้แก่แบบฝึกหัด รายงาน การเขียนบันทึก และผลงานเขียนอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กับบทอ่านเพื่อแสดงถึงความก้าวหน้าทางการเรียนของผู้เรียน

2.3 การบ้าน การบ้านสามารถวัดและประเมินบทอ่านของผู้เรียนได้เช่นเดียวกัน ครูผู้สอนสามารถตรวจสอบความเข้าใจในบทอ่านและกระบวนการอ่านของผู้เรียนได้จากงานที่สัมพันธ์กับบทอ่านที่มอบหมายให้ผู้เรียน

2.4 การสังเกตของครูผู้สอน (Teacher Assessment Through Observation) เป็นการประเมินความเข้าใจในการอ่านและการมีส่วนร่วมของผู้เรียนจากการสังเกตสภาพความเป็นจริงในขณะเรียนและมีการบันทึกไว้โดยครูผู้สอน อาจมีการสร้างเกณฑ์การสังเกตและเกณฑ์การให้คะแนน

2.5 การประเมินตนเอง (Self Assessment) การประเมินตนเองเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนสามารถตั้งผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในการอ่านได้ด้วยตนเอง และสามารถประเมินความสามารถในการอ่านของตนได้เช่นกัน รูปแบบในการประเมินอาจเป็นแบบทดสอบหรือให้เลือกตอบหรือเป็นมาตราส่วน เป็นต้น

2.6 การประเมินจากเพื่อนผู้เรียน (Peer Assessment) เป็นการประเมินการอ่านจากเพื่อนผู้เรียนด้วยกันในขณะที่ยังเรียนผู้เรียนจำเป็นต้องเข้าใจหลักการและเกณฑ์ในการประเมินการอ่านของเพื่อนผู้เรียน แบบการประเมินอาจอยู่ในรูปของแบบสอบถามที่เป็นตาราง

จากการวัดและการประเมินการอ่านเพื่อความเข้าใจ สรุปได้ว่า การวัดและการประเมินการอ่านเพื่อความเข้าใจของผู้เรียนมีหลายรูปแบบ ซึ่งผู้สอนสามารถนำการวัดและการประเมินหลาย ๆ รูปแบบนี้ไปประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องในความสามารถในการอ่านของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท

ความหมายของการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท

การสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาทเป็นวิธีการสอนที่ถูกพัฒนาขึ้นโดย Palincsar & Brown (1984) ซึ่งเขาได้ใช้วิธีการสอนนี้เพื่อมาพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจในเนื้อหาที่อ่าน (Rosenshine & Meister, 1994, p. 479)

การสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท เป็นการสอนที่ครูกับนักเรียนหรือนักเรียนกับนักเรียน ผลัดเปลี่ยนบทบาทกันรับผิดชอบในการนำเสนอ โดยใช้กิจกรรมการอ่านทั้ง 4 คือ การสรุปความ การตั้งคำถาม การทำความเข้าใจกับข้อสงสัย และการคาดการณ์ล่วงหน้า ซึ่งกระบวนการเหล่านี้ จะช่วยให้นักเรียนทำความเข้าใจกับเนื้อหาที่อ่าน (Palincsar & Brown, 1984, pp. 117-175)

ความหมายของกิจกรรมทั้ง 4 มีดังนี้

1. การตั้งคำถาม (Questioning) เป็นการแยกแยะข้อมูลในเนื้อหาและสามารถสร้างคำถามเกี่ยวกับใจความสำคัญหรือข้อมูลที่สำคัญ ผู้อ่านสามารถทดสอบตนเองว่ามีความเข้าใจเรื่อง ที่อ่านหรือไม่ และช่วยให้ผู้อ่านระบุเนื้อหาที่สำคัญได้ ซึ่งคำถามที่ผู้อ่านได้รับนั้นจะทำให้ผู้อ่าน สามารถระบุใจความสำคัญของเรื่อง ในการตั้งคำถามโดยใช้ Who, What, When, Where, Why และ How

2. การคาดการณ์ล่วงหน้า (Predicting) เป็นการคาดการณ์เหตุการณ์โดยอาศัยตัวชี้แนะ ต่าง ๆ ในบทอ่านว่าเหตุการณ์ต่อไปจะเป็นอย่างไร ซึ่งวิธีนี้ผู้อ่านจะใช้ประสบการณ์เดิมของตนเอง และนำมาเชื่อมโยงกับความรู้ใหม่ในเรื่องราวตอนที่อ่านและสามารถคาดเดาเหตุการณ์ โดยใช้ ข้อเรื่อง หัวข้อย่อ การตั้งคำถามในเนื้อเรื่องและตัวชี้แนะที่ปรากฏในเนื้อเรื่องช่วยคาดเดาในขณะ ที่อ่าน

3. การทำความเข้าใจกับข้อสงสัย (Clarifying) เป็นกลวิธีที่ผู้อ่านใช้ในขณะที่ทำ ความเข้าใจกับเนื้อหา ซึ่งเมื่อผู้อ่านพบกับอุปสรรคบางอย่างในขณะที่อ่าน เช่น พบคำศัพท์ที่ยาก หรือไม่เคยเจมาก่อน ผู้อ่านจะต้องตรวจสอบความเข้าใจในการอ่าน ต้องทำความเข้าใจกับข้อ สงสัยนั้นอาจจะย้อนกลับไปอ่านใหม่ โดยอ่านประโยคที่อยู่ข้างหน้าและประโยคที่ตามมา หรือใช้ คำที่เป็นตัวแนะในการบอกความหมายของคำศัพท์ ถ้าผู้อ่านยังไม่สามารถทำความเข้าใจได้ก็ให้ ครูหรือเพื่อนช่วย

4. การสรุปความ (Summarizing) เป็นการระบุประเด็นสำคัญของเรื่องราว การสรุป ความไม่ควรบอกรายละเอียดที่ไม่สำคัญ ผู้อ่านควรใช้หัวข้อ หัวข้อย่อ และใจความสำคัญ ในการสรุปเนื้อหาที่อ่าน การสรุปใจความสำคัญของเนื้อหาช่วยให้ผู้อ่านได้รู้ในสิ่งที่อ่านแล้ว ยังสามารถคาดเดาเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปในเนื้อหานั้นได้

ขั้นตอนการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท

กัลยา ปาระมีสา (2540, หน้า 27-28) ได้สรุปถึงขั้นตอนของการใช้กลวิธีการอ่าน 4 แบบ ในการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาทที่คล้ายคลึงกันดังนี้

นักการศึกษากลุ่มแรก คือ Palincsar and Brown, Collins and Smith ได้เสนอขั้นตอน ดังนี้คือ โดยเริ่มจากกลวิธีการสรุปความ การตั้งคำถาม การเพิ่มความกระจำ และการคาดการณ์ล่วงหน้า

นักการศึกษาคนที่สอง คือ Palincsar and Brown, Lysynchuk, Hayes ได้เสนอขั้นตอน การสอนกลวิธีการอ่าน โดยเริ่มจากการคาดการณ์ล่วงหน้า การตั้งคำถาม การสรุปความ และการเพิ่มความกระจำ

สำหรับนักการศึกษาคนที่สาม คือ Palincsar and Brown, Rosenshine and Meister, Miller and Perkins ได้เสนอขั้นตอนที่คล้ายกับนักการศึกษากลุ่มแรก ดังนี้ โดยเริ่มจากกลวิธีการตั้งคำถาม การสรุปความ การเพิ่มความกระจำและการคาดการณ์ล่วงหน้า

และยังมี Cotterall ได้เสนอขั้นตอนที่แตกต่างออกไปดังนี้ โดยเริ่มจากการเพิ่มความกระจำ การระบุใจความสำคัญ การสรุปความ และการคาดการณ์ล่วงหน้า

การสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาทในการวิจัยครั้งนี้ได้ปรับจากขั้นตอนการสอนของนักการศึกษาคนที่สาม ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าลำดับขั้นตอนในการใช้กิจกรรมการสอน การอ่านดังกล่าวมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ หลังจากทีผู้สอนและผู้เรียนอ่านบทอ่านแต่ละย่อหน้าจบแล้ว ก็ลัดเปลี่ยนเป็นผู้นำในการสนทนา (ครูกับนักเรียนและนักเรียนกับนักเรียน) โดยครูเป็นผู้เริ่มบทบาทก่อนโดยมีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้นำในการสนทนา จะเริ่มอภิปรายด้วยการนำในการตั้งคำถามเกี่ยวกับบทอ่าน และสมาชิกคนอื่น ๆ ก็ช่วยกันตอบคำถาม
2. ผู้นำในการสนทนา จะกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มทำความกระจำกับข้อสงสัย หรือ แก้ไขปัญหาในเรื่อง คำศัพท์ สำนวน โครงสร้าง ที่ยังคลุมเครือให้มีความกระจำขึ้น ซึ่งอาจใช้ กลวิธีในการเดาคำศัพท์ (Context Clue)
3. ผู้นำในการสนทนา จะเป็นผู้นำในการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเรื่องราวที่จะเกิดขึ้นในบทอ่านต่อไป และสมาชิกคนอื่นก็แสดงความคิดเห็นในการคาดการณ์ล่วงหน้าเช่นกัน
4. ผู้นำในการสนทนา จะนำในการสรุปความจากบทอ่าน และสมาชิกคนอื่นก็แสดงความคิดเห็นในการสรุปความจากบทอ่าน ซึ่งอาจจะมีการสนับสนุนซึ่งกันและกันหรือมีการคัดค้าน

การเตรียมการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท

Brown and Palincsar (1984 อ้างถึงใน ชัญญานุช มะโนปา, 2552, หน้า 11-12) ได้กล่าวถึง การเตรียมการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาทไว้ว่าประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ

1. ส่วนแรก พยายามทำความเข้าใจและความคุ้นเคยกับบทอ่านที่เลือกมาโดยปฏิบัติตาม ขั้นตอนดังนี้

- 1.1 หาบทอ่านที่มีเนื้อหาที่สามารถตั้งคำถามได้หลากหลาย
- 1.2 สร้างคำถามที่เด่นและน่าสนใจจากบทอ่าน
- 1.3 ทดลองใช้การคาดคะเนหรือคาดเดาเกี่ยวกับบทอ่านที่เลือกมา
- 1.4 ฝึกสรุปเนื้อเรื่องในแต่ละย่อหน้าของบทอ่าน

2. ส่วนที่สอง ลองสร้างสถานการณ์ที่น่าจะมีปัญหาในขณะที่เรียนในห้องเรียน

2.1 พิจารณาว่ากิจกรรมใดนักเรียนได้ใช้ไปแล้วในตอนที่ผ่านมา และกิจกรรมใดที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องที่อ่าน

2.2 ประเมินความสามารถของนักเรียนในการสรุปความ การตั้งคำถาม การทำความเข้าใจความกระจ่างกับข้อสงสัย และการคาดเดาเหตุการณ์ล่วงหน้า และตัดสินใจว่าการสนับสนุนในลักษณะใดจำเป็นต้องใช้ในช่วงของการดำเนินกิจกรรมทั้ง 4 ขั้นตอน

ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอ่านแบบแลกเปลี่ยนบทบาทมีตัวอย่างกิจกรรมดังต่อไปนี้

1. ขั้นกิจกรรมก่อนการอ่าน (Pre-reading Activity)

ในขั้นนี้ครูผู้สอนนำเสนอกิจกรรมการนำเข้าสู่การอ่านโดยการใช้อุปกรณ์ หรือวิธีการต่าง ๆ ที่สามารถไปกระตุ้นความรู้เดิมและความสนใจของนักเรียนในการนำเข้าสู่บทอ่าน

2. ขั้นกิจกรรมการอ่าน (While-reading Activity)

ในขั้นนี้ครูให้นักเรียนอ่านหัวข้อเรื่องและให้คาดเดาว่าเรื่องจะดำเนินต่อไปอย่างไร ซึ่งในการอ่านนี้นักเรียนอ่านทีละย่อหน้า โดยระยะแรกครูจะเป็นผู้สาธิตวิธีการใช้กิจกรรมทั้ง 4 ได้แก่ การสรุปความ การตั้งคำถาม การทำความเข้าใจความกระจ่างกับข้อสงสัย และการคาดเดาเหตุการณ์ ให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่าง หลังจากที่ได้สังเกตวิธีการของครู นักเรียนจะแลกเปลี่ยนบทบาทกับครู โดยแสดงบทบาทการเป็นผู้นำการสนทนาในกลุ่มซึ่งประกอบด้วยสมาชิก 4 คน โดยสมาชิกแต่ละคน ผลัดเปลี่ยนกันทำหน้าที่ผู้นำกลุ่มในแต่ละกลวิธี โดยมีครูเป็นผู้สังเกตและให้ข้อเสนอแนะต่อเมื่อนักเรียนต้องการความช่วยเหลือเท่านั้น

3. ขั้นตอนกิจกรรมหลังการอ่าน (Post-reading Activity)

ในขั้นตอนนี้เป็นการสอนให้นักเรียนนำข้อมูลที่ได้รับการอ่านมาประกอบกับความรู้ ความคิด และความเห็นของนักเรียนเพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมต่อเนื่องอื่น ๆ ที่มีอยู่บน จุดประสงค์ที่ตั้งไว้ เช่น การตอบคำถามเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน การนำข้อมูลที่ได้อธิบายหรือแสดง ความคิดเห็นเพื่อแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท

ทฤษฎีอภิปัญญา (Metacognition)

มีนักการศึกษาหลายคนได้ให้ความหมายของอภิปัญญาไว้ดังนี้

Flavell (1979, pp. 906-911) กล่าวว่า อภิปัญญา คือ ความสามารถทางความคิดที่บุคคล สามารถรู้ถึงกระบวนการคิดและสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดจากกระบวนการคิดของตน ซึ่งอาจปรากฏเป็น ความรู้หรือกิจกรรมทางการคิดที่มีเป้าหมายและมีทิศทาง

Cross and Paris (1988, pp. 131-142) กล่าวว่า อภิปัญญา คือ บุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการคิดของตนเอง และสามารถควบคุมความคิดตลอดจนการประเมินวางแผนและจัดระบบ ความคิดของตนเอง

Harris and Sipay (1990, p. 622) กล่าวว่า อภิปัญญา คือ กระบวนการคิดของผู้อ่าน ที่ผู้อ่านรู้ตัวว่ากำลังเรียนอะไรและทำไมต้องเรียนรู้สิ่งนั้น ตลอดจนการตระหนัก และการควบคุม กระบวนการคิด การตระหนักเป็นความสามารถที่จะทำและสามารถเจาะจงยุทธวิธีที่จะทำได้ นอกจากนั้นการตระหนักถึงกระบวนการคิดของผู้อ่าน จะเป็นพื้นฐานในการวางแผนกิจกรรมที่จะทำ ต่อไป เช่น การตั้งจุดประสงค์การอ่าน การเลือกยุทธวิธีอ่าน เป็นต้น

Sanacore (1984, p. 706) กล่าวว่า การใช้อภิปัญญา คือ การที่ผู้อ่านมีความตระหนักถึง ความสามารถและทักษะการเรียนของตนเองเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตลอดจนสามารถควบคุมการเรียนของ ตนเองได้

จากการศึกษาความหมายของอภิปัญญา จึงสรุปได้ว่า อภิปัญญาเป็นความสามารถ ในการเข้าใจกระบวนการคิดของตนเอง และสามารถควบคุม ประเมิน วางแผน และจัดระบบของ ความคิดของตนเองได้

Baker and Brown (1984 อ้างถึงใน ชัยญานุช มะโนปา, 2552, หน้า 15-16) กล่าวว่า อภิปัญญาประกอบด้วยกิจกรรม 2 ลักษณะ คือ

1. ความรู้เกี่ยวกับปัญญา (Knowledge about Cognition) คือ บุคคลมีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น รู้ว่ากลวิธีใดเหมาะสมที่จะใช้ในการอ่านครั้งนั้น ๆ และจะรู้ว่า จะใช้กลวิธีนั้นอย่างไร ความรู้เกี่ยวกับปัญญา แบ่งได้ 3 ประเภท ดังนี้

1.1 การรู้ถึงลักษณะและสภาพ (Declarative Knowledge) คือ การรู้ถึงลักษณะและสภาพของการอ่าน เป็นการเข้าใจว่าอะไรที่มีอิทธิพลต่อการอ่าน

1.2 การรู้จักกระบวนการ (Procedural Knowledge) คือ การรู้ว่าจะใช้ทักษะการอ่านอย่างไร

1.3 การรู้จักเงื่อนไข (Conditional Knowledge) คือ การรู้ว่าเมื่อไรที่จำเป็นจะต้องใช้กลวิธีนั้น ๆ และรู้ว่าทำไมกลวิธีเหล่านั้นจึงจะช่วยให้เกิดความเข้าใจในการอ่าน

2. กฎเกณฑ์ของปัญญา (Regulation of Cognition) คือ การกำหนดเกณฑ์และการประเมินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้กระทำไป ได้แก่ การวางแผน คือการเลือกสรรกลวิธีที่จะช่วยให้บรรลุเป้าหมาย การตรวจสอบว่ากิจกรรมที่ได้ทำลงไปนั้นมีประสิทธิภาพเพียงใด การทดสอบ การพิจารณาทบทวน และการประเมิน คือ เป็นการประเมินผลว่ากลวิธีหรือทักษะที่ได้ใช้ไปแล้วนั้นก่อให้เกิดประสิทธิภาพอย่างไรบ้าง

Schmit (1986 อ้างถึงใน ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2552, หน้า 364-365) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาปัญญาในการอ่าน โดยผสมผสานกับขั้นการสอน 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 กิจกรรมก่อนการอ่าน ผู้สอนสามารถสอนโดยกลวิธีในการอ่าน ดังนี้

1. การกระตุ้นความรู้เดิม โดยผู้สอนชี้แจงให้ผู้เรียนทราบว่า ถ้าผู้เรียนรู้จักใช้ความรู้เดิมเกี่ยวกับเรื่องที่จะอ่านจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องที่อ่านได้ง่ายขึ้น โดยให้ผู้เรียนร่วมกันอภิปรายถึงสิ่งที่รู้เกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน

2. การให้ผู้เรียนคาดคะเนหรือทำนายสิ่งที่ปรากฏในบทอ่าน และบอกเหตุผลของการทำนายที่สมเหตุสมผล โดยอาศัยความรู้เดิม รูปภาพ และชื่อเรื่องประกอบการทำนาย

3. การตั้งเป้าหมายในการอ่าน โดยผู้สอนควรชี้แจงให้ผู้เรียนทราบว่าควรอ่านอย่างมีจุดหมายในใจ เพราะจะช่วยกำหนดกรอบความสนใจในการอ่านของผู้เรียน

4. การตั้งคำถามไว้ล่วงหน้า โดยอธิบายถึงผลดีของการตั้งคำถามก่อนอ่านให้ผู้เรียนทราบ โดยการตั้งคำถามของผู้เรียนอาจพิจารณาจากชื่อเรื่องของบทอ่าน

ขั้นที่ 2 กิจกรรมระหว่างอ่าน ผู้สอนสามารถสอนโดยใช้กลวิธีในการอ่าน ดังต่อไปนี้

1. การหยุดเป็นช่วง ๆ เพื่อย่อและทบทวนใจความสำคัญ

2. การหาคำตอบให้กับการคาดคะเนหรือทำนายที่ทำไว้ในตอนแรก และเมื่อข้อเท็จจริงใหม่ ผู้เรียนจะต้องปรับการคาดคะเนหรือการทำนายใหม่

3. การเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมที่มีอยู่ ผู้สอนควรให้ผู้เรียนกระทำสิ่งนี้ตลอดเวลาเมื่อพบแนวคิดใหม่หรือคำถามใหม่ ๆ

4. การตั้งคำถาม โดยฝึกให้ผู้เรียนถามตนเองในขณะที่อ่านอย่างสม่ำเสมอ

ขั้นที่ 3 กิจกรรมหลังการอ่าน ผู้สอนสามารถสอนโดยใช้กลวิธีในการอ่าน ดังนี้

1. การย่อบทอ่านทั้งหมด โดยย่อเฉพาะใจความสำคัญเท่านั้น
2. การประเมินผลการคาดคะเนหรือการทำนายโดยให้ผู้เรียนอภิปรายว่าได้คาดคะเนไว้ถูกต้องหรือไม่ และอย่างไร ข้อมูลใดที่ทำให้เปลี่ยนการคาดคะเนหรือการทำนาย
3. การตรวจสอบเป้าหมายที่ตั้งไว้ก่อนอ่าน โดยให้ผู้เรียนกลับไปตรวจสอบว่าการอ่านได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่
4. การซักถามเกี่ยวกับสิ่งที่อ่านทั้งหมด โดยผู้สอนซักถามให้ครอบคลุมเรื่องที่อ่าน

ทฤษฎีการเรียนรู้ของวิกอสกี้ (Vygotsky Learning Theory)

Palincsar and Brown (1984, p. 123) ได้กล่าวว่า ในการสอนโดยใช้วิธีสลับบทบาทนี้ ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีพัฒนาการของวิกอสกี้ เขาเชื่อว่าการพัฒนาการที่ดีจะถูกส่งผ่าน โดยการประคับประคองจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญ

ทิสนา แชนมณี (2547, หน้า 91-93) กล่าวว่า วิกอสกี้ ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมและสังคมมาก เขาอธิบายว่ามนุษย์ได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมตั้งแต่แรกเกิด ซึ่งนอกจากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติแล้วก็มีสิ่งแวดล้อมทางสังคมซึ่งก็คือ วัฒนธรรมที่แต่ละสังคมสร้างขึ้น ดังนั้นสถาบันสังคมต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัวจะมีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางชีวปัญญาของแต่ละบุคคล นอกจากนั้น ภาษายังเป็นเครื่องมือสำคัญของการคิดและพัฒนาชีวปัญญาระดับสูง พัฒนาการทางภาษาและทางความคิดของเด็กเริ่มด้วยการพัฒนาที่แยกจากกัน แต่เมื่ออายุมากขึ้น พัฒนาการทั้ง 2 ด้านจะเป็นไปร่วมกัน และวิกอสกีก็มีความเชื่อว่าการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันแก่เด็ก ซึ่งอยู่ในลักษณะของ “Assisted Learning” หรือ “Scaffolding” เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะสามารถช่วยพัฒนาเด็กให้ไปถึงระดับที่อยู่ในศักยภาพของเด็กได้

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2552, หน้า 38-39) ได้กล่าวถึงการประยุกต์ใช้ทฤษฎีของ วิกอสกี มาใช้ในการเรียนการสอน พอสรุปได้ดังนี้

1. ตามทฤษฎีการสร้างความรู้ ผู้สอนต้องเป็นตัวอย่างและฝึกฝนกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเห็น ผู้เรียนจะต้องฝึกฝนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง
2. เป้าหมายของการสอนจะเปลี่ยนจากการถ่ายทอดให้ผู้เรียนได้รับสาระความรู้ที่แน่นอนตายตัว ไปสู่การสาธิตกระบวนการแปลและสร้างความหมายที่หลากหลาย
3. ในการเรียนการสอนผู้เรียนจะเป็นผู้มีบทบาทในการเรียนรู้อย่างเต็มตัว ผู้เรียนจะต้องเป็นผู้จัดการกับข้อมูลหรือประสบการณ์ต่าง ๆ และจะต้องสร้างความหมายให้กับสิ่งนั้นด้วยตนเอง โดยการให้ผู้เรียนอยู่ในบริบทจริง

4. ในการจัดการเรียนรู้ผู้สอนจะต้องพยายามสร้างบรรยากาศทางสังคม จริยธรรมให้เกิดขึ้น
5. ในการเรียนการสอน ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ โดยผู้เรียนจะนำตนเองและความคุมตนเองในการเรียนรู้
6. ในการสอนแบบสร้างความรู้ ผู้สอนจะมีบทบาทแตกต่างไปจากเดิม คือ จากการถ่ายทอดความรู้และความคุมการเรียนรู้ เปลี่ยนไปเป็นการให้ความร่วมมือ อำนวยความสะดวก และช่วยเหลือผู้เรียนในการเรียนรู้
7. ในการประเมินผลการเรียนรู้ ควรมีลักษณะยืดหยุ่นไปในแต่ละบุคคล โดยวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งอาจเป็นการประเมินจากเพื่อน แฟ้มผลงาน รวมทั้งการประเมินตนเองด้วย

เจตคติ

ความหมายของเจตคติ

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2535) ได้ให้ความหมายของเจตคติว่า หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลต่าง ๆ อันเป็นผลเนื่องมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ และเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่อสิ่งต่าง ๆ

Good (1973 อ้างถึงใน สุกุม บัญสูง, 2540) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ความพร้อมในการแสดงออกในลักษณะของการสนับสนุน หรือคัดค้านสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

Kendler (1963) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง ภาวะความพร้อมของแต่ละบุคคลในการที่จะแสดงพฤติกรรมในทางสนับสนุน หรือต่อต้านสภาวะบางอย่างต่อบุคคล ต่อสถาบันหรือต่อแนวคิดบางอย่าง อีกทั้งเป็นการผสมผสาน หรือการจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งผลรวมของความเชื่อเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ

Hilgard (1975) กล่าวว่า เจตคติ หมายถึง พฤติกรรมหรือความรู้สึกครั้งแรกที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือต่อสถานการณ์ใด ๆ ในทางเข้าหาหรือหนีออกห่าง และเป็นความพร้อมที่จะตอบสนองไปในทางเอนเอียงที่จะไปในลักษณะเดิม เมื่อพบกับสิ่งดังกล่าวนั้นอีก

Webster (1980) ให้คำจำกัดความไว้ว่า เจตคติ คือ การแสดงออกของมนุษย์ ที่มาจากความรู้สึก ความคิด ซึ่งแสดงออกเป็นอารมณ์หรือความคิด

จากการศึกษาความหมายของเจตคติ จึงสรุปได้ว่า เจตคติ หมายถึง การแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งเร้าสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเป็นผลมาจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ เป็นความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็น และรวมทั้งความรู้สึกที่เราประเมินค่าออกมาทั้งในทางบวกและทางลบ

องค์ประกอบของเจตคติ

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของเจตคตินี้มีหลายแนวคิดทั้งเหมือนกันและแตกต่างกันซึ่งพอจะรวบรวมแนวคิดต่าง ๆ ได้ดังนี้

นีออน กลันรัตน์ (2533) ได้เสนอไว้ 3 แนวด้วยกันแต่ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ คือ เจตคตินี้มี 3 องค์ประกอบแนวคิดนี้ระบุว่าเจตคติ 3 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบด้านความคิดความเข้าใจ (Cognitive Component) มีส่วนย่อยประกอบด้วย ความเชื่อ ความรู้ ความคิด และความคิดเห็นที่บุคคลมีต่อที่ความหมายของเจตคติ
2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก (Affective Component) หมายถึง ความรู้สึกชอบไม่ชอบ หรือทำที่ผิดไม่ผิดที่บุคคลมีต่อที่ความหมายของเจตคติ
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (Behavioral Component) หมายถึง แนวโน้มหรือความพร้อมที่จะปฏิบัติต่อที่ความหมายของเจตคติ

Triandis (1971) ได้สรุปองค์ประกอบของเจตคติไว้ 3 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบด้านความคิดความเข้าใจ หมายถึง ความเชื่อ ความรู้ ความคิด และความคิดเห็นของบุคคลที่มีต่อเป้าหมายของเจตคติ
2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก หมายถึง ความรู้สึกชอบ-ไม่ชอบ
3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม หมายถึง ความพร้อม หรือแนวโน้มที่บุคคลจะปฏิบัติต่อเป้าหมายของเจตคติ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราช (2535) กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วเมื่อพิจารณาตามเนื้อหาและความหมายที่ครอบคลุมเป็นส่วนใหญ่และเป็นที่ยอมรับได้อยู่ เจตคติจะถูกรับรองว่าประกอบด้วย องค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบด้านความคิดความเข้าใจ หมายถึง การที่บุคคลมีเจตคติต่อสิ่งใดจะต้องประกอบด้วยความรู้สึกเกี่ยวกับสิ่งนั้นเป็นประการแรก ตั้งแต่การรับรู้ว่าสิ่งนั้นคืออะไร มีความรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้นมากน้อยเพียงใด รู้ว่าสิ่งนั้นมีคุณ มีโทษ หรือ “ดี” “เลว” อย่างไร ที่จะช่วยเราตัดสินใจว่า “จริง” “ไม่จริง” หรือ “ดี” “เลว” ได้

2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากของเจตคติ เพราะเป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงอารมณ์ ความรู้สึก ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ว่า “ชอบ” หรือ “ไม่ชอบ” “พอใจ” หรือ “ไม่พอใจ” สิ่งนั้น มากน้อยเพียงใด

3. องค์ประกอบด้านพฤติกรรม หมายถึง เมื่อคนมีความรู้สึกเชิงประเมินและมี
ความรู้สึกชอบ หรือไม่ชอบต่อสิ่งใดแล้ว สิ่งก็ตามมาก็คือ ความพร้อมที่จะกระทำในทางใดทางหนึ่ง
ที่สอดคล้องกับความรู้สึกเชิงประเมิน และความรู้สึกต่อสิ่งนั้น

เครื่องมือการวัดเจตคติ

ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2542, หน้า 60-63) กล่าวว่า เนื่องจากเจตคติเป็น
มโนภาพ (Concept) ที่วัดได้ยาก เครื่องมือการวัดจึงมีหลายรูปแบบ แล้วแต่สถานการณ์ที่ต้องการวัด
เครื่องมือที่นิยมใช้กันมีอยู่ 5 ชนิด คือ

1. การสัมภาษณ์ (Interview) หมายถึง การพูดคุยกันอย่างมีจุดหมาย วัตถุประสงค์ที่ดี
ต้องฟังมากกว่าพูด และต้องไม่หุบปาก การสัมภาษณ์ใช้ปากเป็นเครื่องมือสำคัญ
2. การสังเกต (Observation) หมายถึง การเฝ้ามองดูสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างมีจุดหมาย
เครื่องมือสำคัญของการสังเกตก็คือ ตาและหูนั่นเอง ควรเตรียมแบบตรวจสอบรายการ (Checklist)
ที่จะใช้ในการสังเกตไว้ให้พร้อม
3. การรายงานตนเอง (Self-report) เครื่องมือแบบนี้ต้องการให้ผู้ถูกทดสอบแสดงความรู้สึก
ของตนเองตามสิ่งเร้าที่เขาได้สัมผัส นั่นคือสิ่งเร้าที่เป็นข้อความ ข้อคำถาม หรือเป็นภาพเพื่อให้
ผู้ทดสอบแสดงความรู้สึกออกมาอย่างตรงไปตรงมานั่นเอง แบบทดสอบหรือมาตรวัดที่ถือว่าเป็น
แบบมาตรฐาน (Standard Form)
4. เทคนิคการจินตนาการ (Projective Techniques) เทคนิคนี้อาศัยสถานการณ์หลายอย่าง
ไปเร้าผู้สอบ สถานการณ์ที่กำหนดให้จะไม่มีการสร้างที่แน่นอนทำให้ผู้สอบจะต้องจินตนาการ
ออกมาตามแต่ประสบการณ์เดิมของตน
5. การวัดทางสรีระ (Physiological Measurement) การวัดด้านนี้อาศัยเครื่องมือ ไฟฟ้า
หรือเครื่องมืออื่น ๆ ในการสังเกตการณ์เปลี่ยนแปลงสภาพของร่างกาย

วิธีของลิเคิร์ท

พวงรัตน์ ทวีรัตน์ (2535, หน้า 107-108) ได้กล่าวถึงมาตรวัดเจตคติตามวิธีของ ลิเคิร์ท
กำหนดช่วงความรู้สึกของคนเป็น 5 ช่วง หรือ 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย เฉย ๆ ไม่เห็น
ด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ข้อความที่บรรจุในมาตรวัดประกอบด้วยข้อความที่แสดงความรู้สึก
ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดทั้งในทางที่ดี (ทางบวก) และในทางที่ไม่ดี (ทางลบ) และมีจำนวนพอ ๆ กัน
ข้อความเหล่านี้ก็อาจมีประมาณ 18-20 ข้อความ การกำหนดน้ำหนักคะแนนการตอบแต่ละตัวเลือก
กระทำภายหลังจากที่ได้รวบรวมข้อมูลมาแล้ว โดยกำหนดวิธีตาม Arbitrary Weighting Method
ซึ่งเป็นวิธีที่นิยมใช้มากที่สุด

การสร้างมาตราวัดเจตคติตามวิธีของลิเคิร์ท มีขั้นตอน ดังนี้

1. ตั้งจุดมุ่งหมายของการศึกษาว่าต้องการศึกษาเจตคติของใครที่มีต่อสิ่งใด
2. ให้ความหมายของเจตคติต่อสิ่งที่จะศึกษานั้นให้แจ่มชัด เพื่อให้ทราบว่าเป็น Psychological Object นั้นประกอบด้วยคุณลักษณะใดบ้าง
3. สร้างข้อความให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของสิ่งที่จะศึกษาให้ครบถ้วนทุกแง่มุม และต้องมีข้อความที่เป็นไปในทางบวกและทางลบมากพอต่อการที่เมื่อนำไปวิเคราะห์แล้วเหลือจำนวนข้อความตามที่ต้องการ
4. ตรวจสอบข้อความที่สร้างขึ้นซึ่งทำได้โดยผู้สร้างข้อความเองและนำไปให้ผู้มีความรู้ในเรื่องนั้น ตรวจสอบโดยพิจารณาในเรื่องของความครบถ้วนของคุณลักษณะของสิ่งที่ศึกษา และความเหมาะสมของภาษาใช้ ตลอดจนลักษณะการตอบกับข้อความที่สร้างว่าสอดคล้องกันหรือไม่เพียงใด
5. ทำการทดลองขั้นต้นก่อนที่จะนำไปใช้จริง โดยการนำข้อความที่ได้ตรวจสอบแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่ง เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของข้อความและภาษาที่ใช้อีกครั้งหนึ่ง
6. กำหนดการให้คะแนนการตอบแต่ละตัวเลือก โดยทั่วไปที่นิยมใช้คือกำหนดคะแนนเป็น 5 4 3 2 1 สำหรับข้อความทางบวก และ 1 2 3 4 5 สำหรับข้อความทางลบซึ่งการกำหนดแบบนี้เรียกว่า Arbitrary Weighting Method ซึ่งเป็นวิธีของลิเคิร์ท ไม่ต้องมีผู้ตัดสิน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ชญานุช มะโนปา (2552) ได้เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้การสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท และเพื่อเปรียบเทียบความวิตกกังวลในการเรียนก่อนและหลังเรียน โดยใช้การสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 พบว่า คะแนนความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงขึ้นหลังการเรียนโดยใช้การสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท และนักเรียนมีความวิตกกังวลในการเรียนลดลงหลังการเรียนโดยใช้การสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท

ยุวดี อยู่สบาย (2552) ได้ศึกษาประสิทธิภาพของการสอนการอ่านแบบ Reciprocal Teaching ต่อความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษและยุทธวิธีอภิปัญญาไทยในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยกลุ่มทดลองได้รับการสอนแบบ Reciprocal Teaching และกลุ่มควบคุมรับการสอนแบบ Skill-based

Teaching ผลการวิจัยสรุปได้ว่า Reciprocal Teaching มีผลในทางบวกต่อการอ่านเพื่อความเข้าใจ และการใช้ยุทธวิธีอภิปัญญา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คะแนนเฉลี่ยของการสอบหลังเรียนของกลุ่มทดลอง มีค่าสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การสอนแบบ Reciprocal Teaching ช่วยเพิ่มความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านสูง และนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านต่ำ

โพยมรัตน์ นพรัตน์ (2552) ได้ศึกษาผลของการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Reciprocal Teaching เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 42 คน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ สูงกว่าก่อนการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Reciprocal Teaching เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ในภาพรวมทุกด้าน มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

ธนัพร ก้อนพันธ์ (2549) ได้เปรียบเทียบการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาทกับการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร ในการพัฒนาความสามารถด้านความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการศึกษาพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านแบบแลกเปลี่ยนบทบาทมีความสามารถด้านความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนอ่านแบบการสอนภาษาเพื่อการสื่อสาร

นุอำมค์สุกรี มะยา (2546) ได้ศึกษาผลของการแลกเปลี่ยนบทบาทและวิธีการเสริมแรงที่มีต่อความเข้าใจในการอ่านภาษามลายูของนักศึกษาระดับชั้นมุดาวัชชีเตาะฮ์ปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมุดาวัชชีเตาะฮ์ปีที่ 3 จำนวน 4 กลุ่ม กลุ่มละ 25 คน จำนวน 100 คน โดยศึกษาการมีส่วนร่วมระหว่างตัวแปรทั้งสองวิธีการสอนแบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ วิธีการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท และวิธีการสอนแบบปกติ พบว่า นักศึกษาที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาทมีคะแนนความเข้าใจในการอ่านวิชาภาษามลายูสูงกว่านักศึกษาที่เรียนโดยวิธีการสอนแบบปกติ

งานวิจัยต่างประเทศ

Armbrister and Leoner (2010, abstract) ได้ศึกษาผลของกลวิธีการอ่านร่วมกันของกลุ่มนักศึกษาในการเรียนรู้ภาษา ในระดับเกรด 3, 4 และ 5 ในโรงเรียนประถมศึกษา ระดับกลาง เขตชนบท ซึ่งใช้การเรียนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท ผลการศึกษากลับนี้แสดงให้เห็นถึงผลในเชิงบวกต่อความเข้าใจในการอ่านของผู้เรียนภาษาอังกฤษ

Greenday (2007, abstract) ได้ทำการศึกษานักเรียนที่ไม่มีความสามารถในการทำความเข้าใจเนื้อหาที่อ่าน โดยใช้วิธีการสอนแบบแลกเปลี่ยนบทบาท การศึกษาครั้งนี้ใช้เวลา 12 สัปดาห์ ในการสังเกตความก้าวหน้าในการทำความเข้าใจกับเรื่องที่อ่าน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนมีความก้าวหน้าในการอ่านเพิ่มขึ้น สามารถใช้กลยุทธ์ในการอ่านเพื่อทำความเข้าใจกับเรื่องที่อ่านได้ดี

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University